

บทที่ 3 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

3.1 โครงสร้างทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทิศตะวันออกของประเทศไทย หรือบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นระยะประมาณ 85 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ (ดูแผนที่ 3.1)

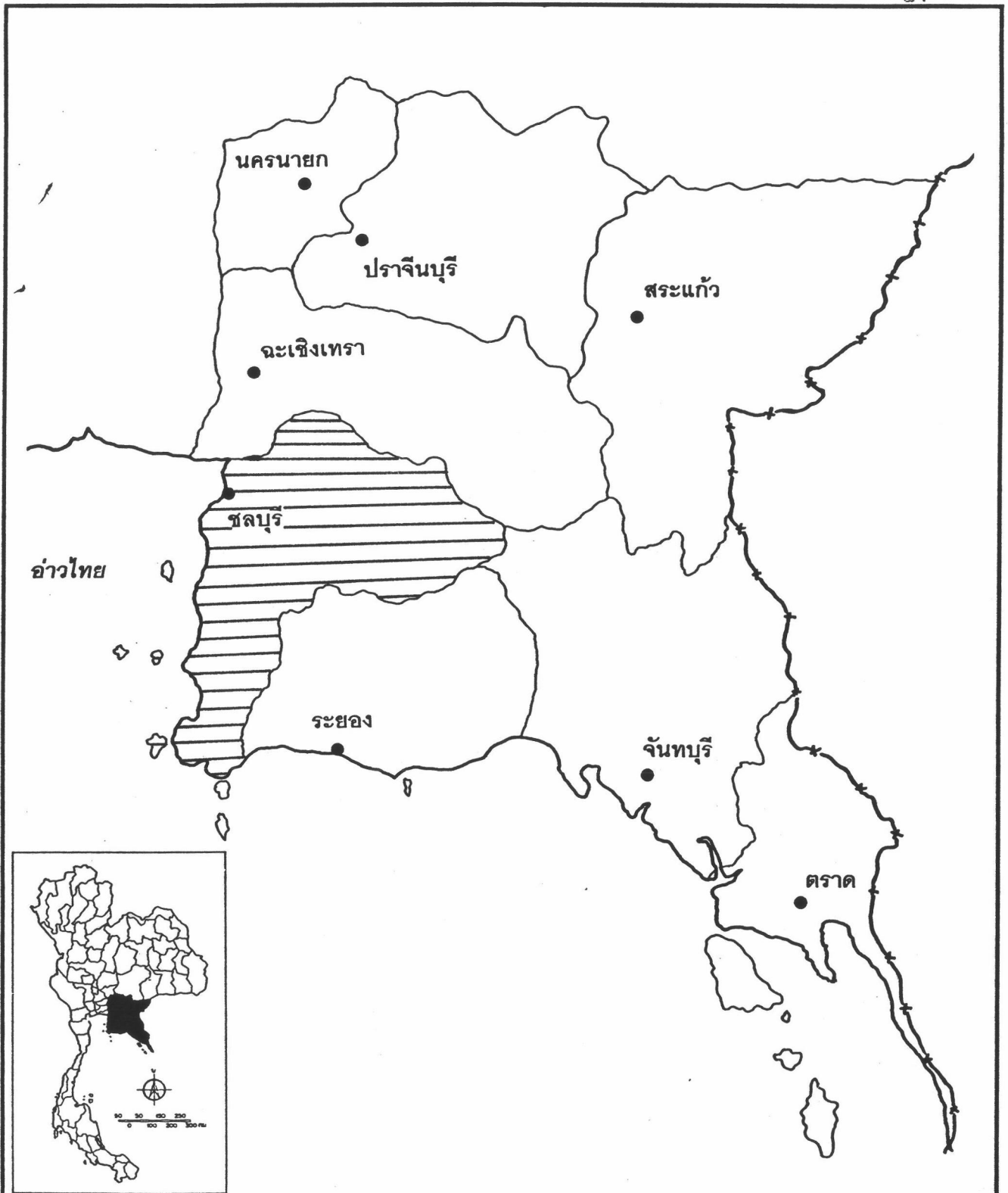
ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา จันทบุรี และ จังหวัดระยอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย และจังหวัดระยอง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ่าวไทย

จังหวัดชลบุรีมีเนื้อที่ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,726,875 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.95 ของพื้นที่ภาคตะวันออก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 91 ตำบล 666 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองมีเทศบาล 6 แห่ง การปกครองรูปแบบพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา สุขาภิบาลจำนวน 20 แห่ง สภาตำบล 52 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด อีก 1 แห่งดังแสดงในตารางที่ 3.1 และแผนที่ที่ 3.2

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.1	แสดง อาณาเขตจังหวัดชลบุรี	มาตราส่วน
สัญลักษณ์		0 10 20 30 40 กิโลเมตร
		 <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>

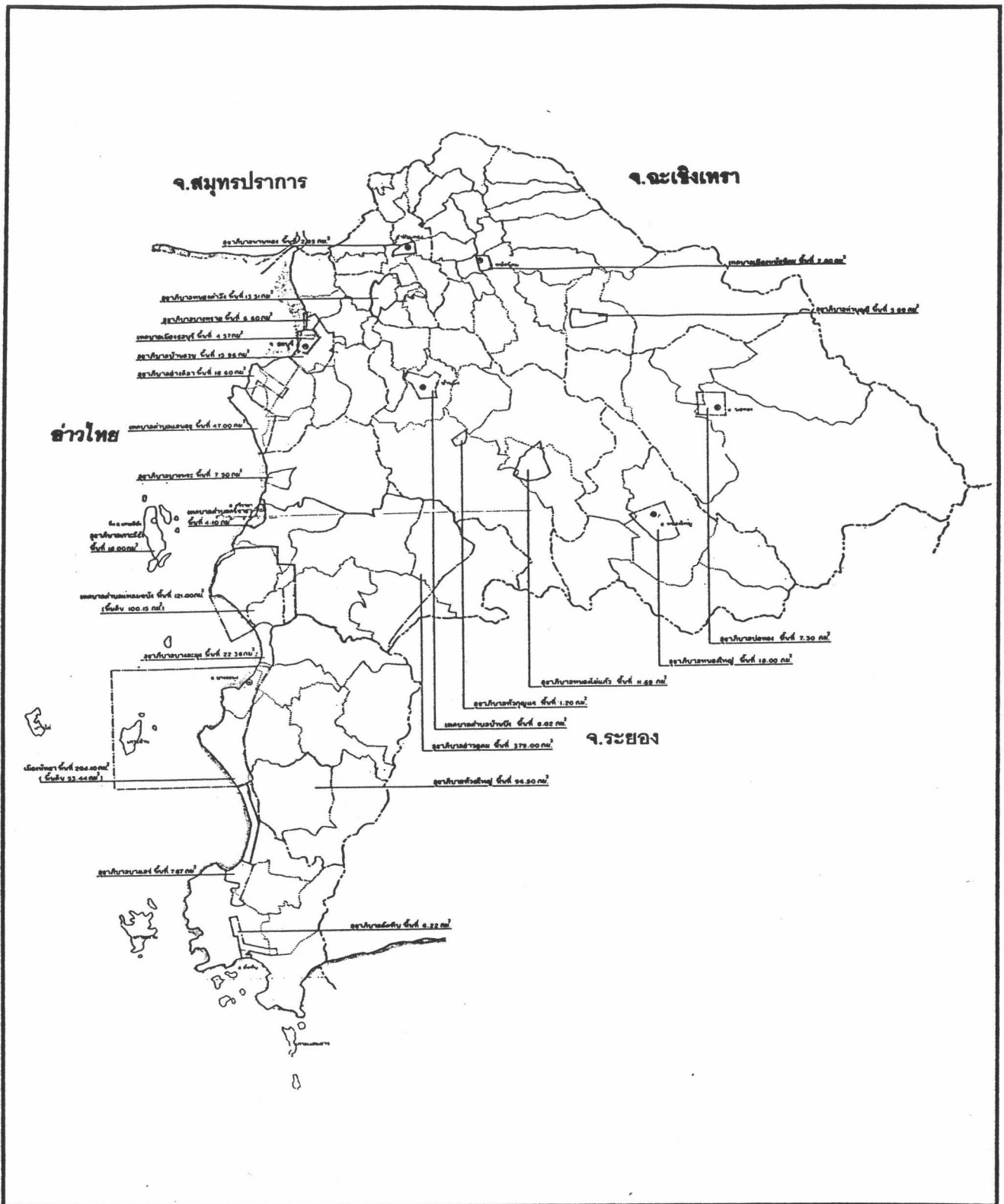
ตารางที่ 3.1 แสดงเขตการปกครองและบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	เขตบริหารราชการ				
		เทศบาล/เมืองพัทยา	สุขาภิบาล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน
เมืองชลบุรี	228.791	ทม.ชลบุรี ทต.แสนสุข	ส.อ่างศิลา ส.บ้านสวน ส.บางทราย ส.คลองตำหรุ	8	18	107
พนัสนิคม	669.72	ทม.พนัสนิคม	ส.ท่าบุญมี ส.เกาะจันทร์	2	22	202
พานทอง	173.037		ส.พานทอง ส.หนองตำลึง	-	4	74
บ้านบึง	646.334	ทต.บ้านบึง	ส.หัวกุดแจ ส.หนองไผ่แก้ว	6	8	47
ศรีราชา	616.434	ทต.ศรีราชา ทต.แหลมฉบัง	ส.บางพระ ส.อ่าวอุดม	3	8	70
บางละมุง	469.021	เมืองพัทยา	ส.บางละมุง ส.ห้วยใหญ่	4	8	62
สัตหีบ	333.422		ส.สัตหีบ ส.บางเสร่ ส.นาจอมเทียน	2	5	40
หนองใหญ่	397.476		ส.หนองใหญ่	3	5	20
บ่อทอง	781.554		ส.บ่อทอง	4	5	37
เกาะสีชัง	17.293		ส.เกาะสีชัง	-	1	7

หมายเหตุ ทม.,ทต.,สข. และ อบต. คือ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล สุขาภิบาล

และองค์การบริหารส่วนตำบล ตามลำดับ

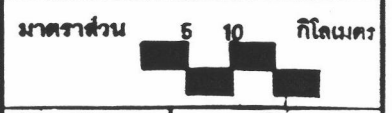
ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชลบุรี

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินด้านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.2 แสดงที่ตั้งของการปกครองท้องถิ่น

สัญลักษณ์

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของจังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 5 ลักษณะคือ

ก) พื้นที่ราบชายฝั่ง จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 156 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นที่ราบแคบๆ บริเวณชายฝั่งทะเล มีภูเขาขนาดเล็กสลับกันเป็นบางตอน บริเวณตอนเหนือตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงจนถึงอำเภอเมืองชลบุรีมีลักษณะเป็นหาดโคลนส่วนบริเวณที่เป็นหาดทรายจะเริ่มตั้งแต่ตำบลอ่างศิลาถึงอำเภอสัตหีบโดยหาดทรายที่สวยงามได้แก่หาดบางแสน หาดผาแดง หาดพัทยา หาดนาจอมเทียน เป็นต้น

ข) พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางไม่เกิน 100 เมตร ได้แก่พื้นที่บางส่วนของที่ราบลุ่มแม่น้ำปะกง ในอำเภอบ้านบึง พนัสนิคม พานทอง อำเภอเมืองชลบุรี และพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำสายเล็กๆในเขตอำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง

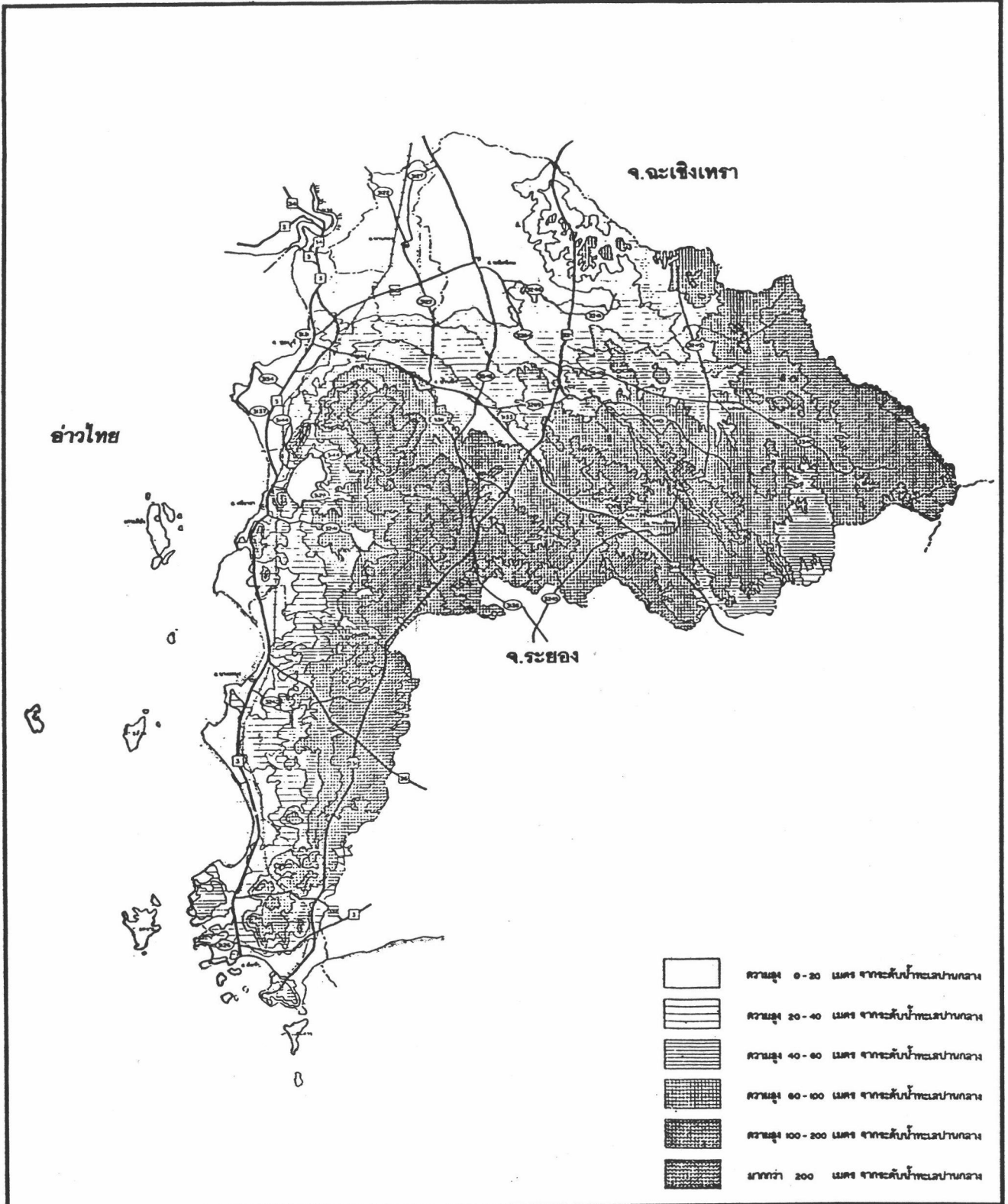
ค) พื้นที่ราบลูกคลื่น และเนินเขา ความสูง 100-300 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับกัน ได้แก่พื้นที่ที่ต่อเนื่องกันกับบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำในเขตอำเภอพนัสนิคม บ่อทอง หนองใหญ่ เมืองชลบุรี บ้านบึง ศรีราชา บางละมุง และสัตหีบ

ง) พื้นที่ภูเขาพื้นที่ที่มีความสูงเกิน 300 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางได้แก่พื้นที่ตอนกลางของจังหวัด และพื้นที่ทางด้านตะวันออกในอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่

จ) เกาะต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ที่เป็นเกาะ จำนวน 46 เกาะ เกาะที่สำคัญได้แก่ เกาะสีชัง เกาะคราม เกาะล้าน เกาะแสมสาร และเกาะไผ่ เป็นต้น ดังแสดงในแผนที่ที่ 3.3

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดชลบุรี อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปจะไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน และในฤดูหนาวอากาศไม่แห้งแล้งมากนัก พื้นที่บริเวณใกล้มีภูเขาจะปริมาณฝนตกมากกว่าเป็นพื้นที่ใกล้ทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27.5 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 71.45 เปอร์เซ็นต์ สาเหตุที่ทำให้ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรีไม่ร้อนและไม่หนาวจัด คือการที่มีพื้นที่ทางทิศตะวันตกอยู่ติดกับอ่าวไทยซึ่งได้รับความชื้นและอิทธิพลของลมจากทะเลนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.3	แสดง ลักษณะภูมิประเทศ	มาตราส่วน 5 10 กิโลเมตร
สัญลักษณ์ 		

ลักษณะอากาศของจังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งได้ 3 ฤดูกาลคือ

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม ซึ่งอยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ โดยจะมีฝนตกหนักในเดือนตุลาคมมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1308.6 มิลลิเมตร
- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม มีอุณหภูมิ สูงสุดในเดือนเมษายน
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ จะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศแห้งแล้งและหนาวเย็น อุณหภูมิจะต่ำสุดในเดือนธันวาคม

ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ดิน

กรมพัฒนาที่ดินได้จำแนกพื้นที่ดินตามความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชต่าง ๆ ดังนี้

ก) พื้นที่ที่เหมาะสมในการทำนามีพื้นที่ประมาณร้อยละ 13.88 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำในอำเภอพานทอง เมืองชลบุรี และอำเภอพนัสนิคม

ข) พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ประมาณร้อยละ 45.55 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ราบลูกคลื่นซึ่งมีการปลูกมันสำปะหลัง อ้อย สับปะรด และถั่วลิสง เป็นต้น

ค) พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 42.82 ของพื้นที่จังหวัดเป็นพื้นที่เขตเดียวกับพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่

ง) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 47.97 ของพื้นที่จังหวัด มีลักษณะเป็นดินตื้น และเป็นดินทราย ไม่เหมาะสมแก่การปลูกพืช ได้แก่ พื้นที่บางส่วนในอำเภอเมืองชลบุรี บ้านบึง ศรีราชา และบางละมุง

2) แหล่งน้ำ

ก) แหล่งน้ำผิวดิน แหล่งต้นน้ำลำธารธรรมชาติของจังหวัดชลบุรี เกิดจากภูเขาทางตอนกลางและทางตะวันออกของจังหวัด พื้นที่ลุ่มน้ำที่สำคัญได้แก่

- ลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีลำน้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ คลองหลวง ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในอำเภอพนัสนิคมและห้วยคลองใหญ่ ในอำเภอบ้านบึง ลำคลองทั้งสองไหลผ่านอำเภอพนัสนิคม พานทอง ไหลลงแม่น้ำบางปะกง

- ลุ่มน้ำแถบชายทะเล เป็นลำน้ำสายสั้น ๆ หลายสาย ในเขต เมืองชลบุรี ศรีราชา บางละมุงและสัตหีบ เช่น คลองบางพระ นอกจากนี้ยังมีคลองสายเล็ก ๆ คือ คลองบางละมุง คลองห้วยใหญ่ และคลองพญา เป็นต้น

จังหวัดชลบุรีไม่มีแม่น้ำ สายใหญ่ ๆ ไหลผ่าน คงมีแต่ลำน้ำสายเล็กซึ่งเป็นลำน้ำที่ไม่มีน้ำตลอดปีจึงประสบปัญหาประชากรขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค-บริโภคในฤดูแล้ง

ข) แหล่งน้ำใต้ดิน จากการสำรวจทรัพยากรธรณีพบว่าแหล่งน้ำใต้ดินในจังหวัดชลบุรี โดยทั่วไปมีปริมาณน้ำต่ำกว่า 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ยกเว้นบริเวณที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่งทะเล จะมีปริมาณน้ำ 10-100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่มักเป็นน้ำกร่อยหรือน้ำเค็ม การพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดินเพื่อนำน้ำมาใช้ทางการเกษตรและอุปโภค-บริโภคจึงมีความเป็นไปได้น้อย

ค) แหล่งน้ำชลประทาน การพัฒนาแหล่งน้ำชลประทานในจังหวัดชลบุรีหรืออยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานชลประทานจังหวัดชลบุรีและสำนักงานชลประทานที่ 9 โครงการชลประทานในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) โครงการชลประทานขนาดกลาง ปัจจุบันมี 4 โครงการ มีพื้นที่ชลประทานรวม 22,000 ไร่ ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำหนองค้อ อ่างเก็บน้ำบ้านบึง อ่างเก็บน้ำมาบประชัน

นอกจากนี้ยังมีโครงการชลประทานที่กำลังดำเนินการก่อสร้างและแล้วเสร็จไปบ้างแล้ว บางส่วนเพื่อแก้ปัญหา การขาดแคลนน้ำในเมืองพญา และบริเวณใกล้เคียงนับเป็นระยะสั้น ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยชากนอก มีปริมาณน้ำ 6.5 ล้านลูกบาศก์เมตร
2. โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยขุนจิต เก็บน้ำได้ประมาณ 4.90 ล้าน

ลูกบาศก์เมตร

3. โครงการอ่างเก็บน้ำหนองกลางดง เก็บน้ำได้ประมาณ 7.65

ล้านลูกบาศก์เมตร

4. โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสะพาน เก็บน้ำได้ประมาณ 3.84 ล้าน

ลูกบาศก์เมตร

5. โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านบึงขยาย เก็บน้ำได้ประมาณ 10 ล้าน

ลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำทั้ง 5 โครงการนี้ จะสามารถกักเก็บน้ำเพิ่มเติมได้อีกประมาณ 34 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเพียงพอสำหรับการอุปโภค-บริโภค ได้ระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามในแผนระยะยาวนั้น ทางกรมชลประทานได้วางแผนการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำไว้โดยมีโครงการสำคัญ ได้แก่

1. โครงการอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ.ปลวกแดง จ.ระยอง นำน้ำเข้าเขตจังหวัดชลบุรีโดยการวางท่อ

2. โครงการอ่างเก็บน้ำคลองหลวง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี
3. โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสีียด อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา
4. โครงการวางท่อ เพื่อส่งน้ำมาเสริมให้กับที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
 - ท่อส่งน้ำมาบตาพุด - สัตหีบ
 - ท่อส่งน้ำ หนองปลาไหล-ดอกกราย เพื่อส่งน้ำให้อ่างเก็บน้ำ

ดอกกราย

- ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล-หนองค้อ เพื่อส่งน้ำให้อ่างเก็บน้ำ

หนองค้อ

- 2) โครงการชลประทานขนาดเล็กเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่หน่วยราชการสร้างขึ้นกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ และมักประสบปัญหาไม่เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ ปัจจุบันจังหวัดชลบุรีมีโครงการชลประทานขนาดเล็กทั้งสิ้น 37 โครงการ มีความจุประมาณ 8,837 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่ชลประทานประมาณ 26,270 ไร่

3) ป่าไม้

สภาพป่าไม้โดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณมีป่าชายเลนอยู่เล็กน้อย ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายลงเป็นจำนวนมาก พื้นที่ป่าไม้จะอยู่ทางตะวันออก และตอนกลางของจังหวัด

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งสิ้น 9 ป่า รวมพื้นที่ 906,396 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 33.24 ของพื้นที่จังหวัด และมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีกแห่ง ซึ่งมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก คือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียวและเขาชมภู่ มีเนื้อที่ 90,434 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าจำนวน 2 แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาชีโอน ในอำเภอบางละ

มุงและอำเภอสตึกหีบและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ ในเขตอำเภอศีร์ษะราชา มีพื้นที่ 2 แห่งรวมกัน 13,899 ไร่ดังแผนที่ที่ 3.4

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าชายเลน โดยมีพื้นที่เป็นป่าชายเลนอยู่ประมาณ 9,000 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนจะอยู่ในเขต อำเภอเมืองชลบุรีละอำเภอพานทอง

4) แร่ธาตุ

แร่ธาตุที่สำรวจพบในจังหวัดชลบุรีได้แก่ แร่เหล็ก พลวง ทองคำ แบไรท์ ฟลูออไรด์ วุลแฟรม แมงกานีส แกรไฟท์ ดีบุก ทราวยแก้ว และแร่ดิน โดยมีแร่ที่พบมากและมี การเปิดทำเหมืองอยู่ได้แก่ แร่เหล็ก พลวงและแร่ดิน

ก) แหล่งแร่เหล็ก ที่สำคัญมี 4 แหล่ง คือ

- แหล่งเขาชีโอน(อ.สตึกหีบ) มีปริมาณแร่สำรองประมาณ 50,000 เมตริกตัน
- แหล่งบ้านปรกฟ้า บริเวณเขาดินแดง เขาชะตาพรหม อำเภอพนัสนิคม มีปริมาณแร่สำรองประมาณ 500,000 เมตริกตัน
- แหล่งบ้านหนองไม้แก่น อ.พนัสนิคม มีปริมาณแร่สำรองประมาณ 5,000 เมตริกตัน

ข) แหล่งแร่พลวง แหล่งแร่พลวงที่สำคัญได้แก่ แหล่งคลองกระแสด อ.บ่อทอง

มีปริมาณแร่สำรองไม่น้อยกว่า 125,000 เมตริกตัน นอกจากนี้ยังพบแหล่งบ้านคลองกุ่ม อำเภอบ่อทอง เช่นเดียวกัน แต่ยังไม่ทราบประมาณแร่สำรองที่แน่นอน

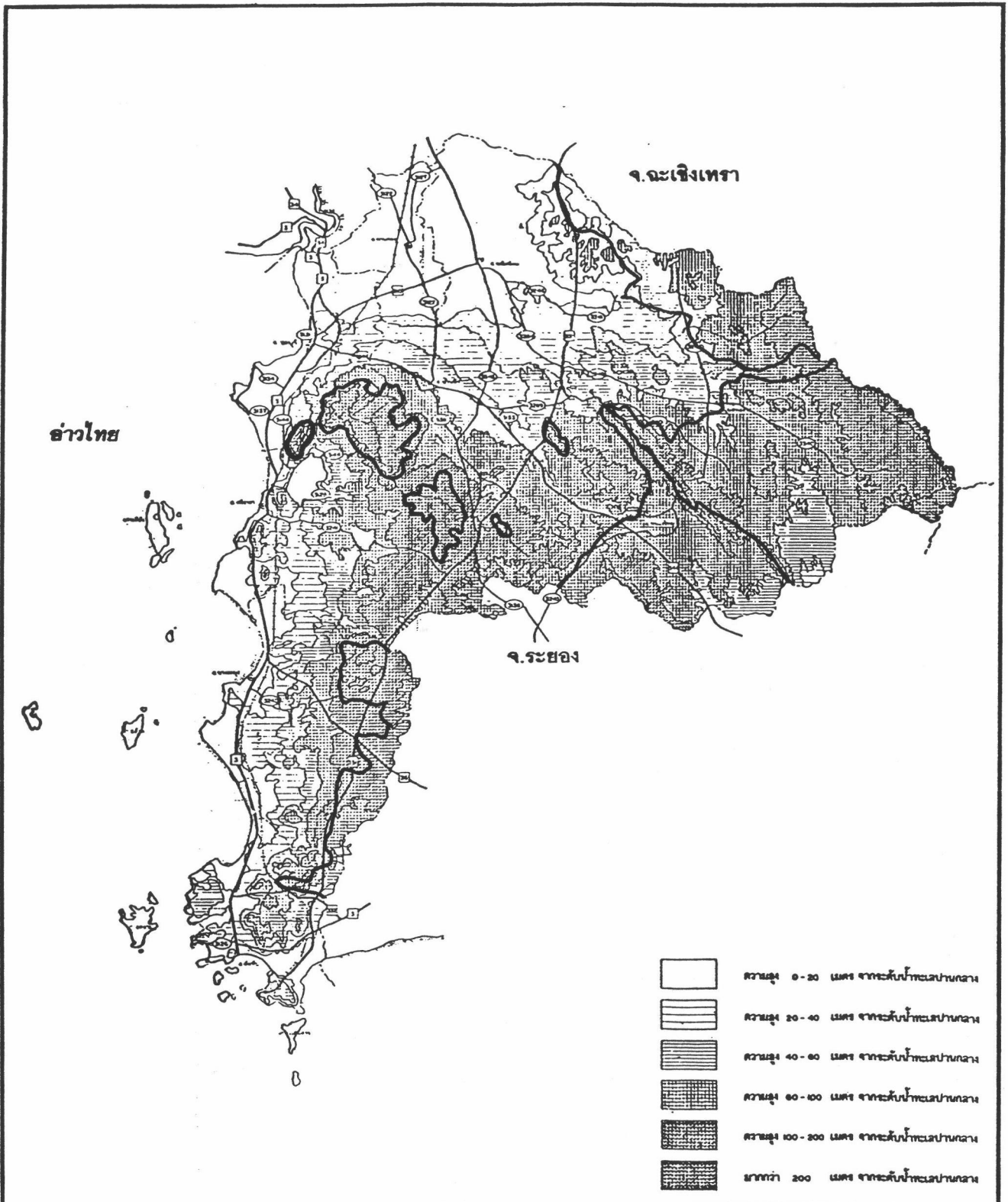
ค) แหล่งแร่ดิน พบบริเวณบ้านก้นอ่าว ต.นาเกลือ อ.บางละมุง และ

แหล่งบ้านทุ่งโปรง อำเภอสตึกหีบ

อย่างไรก็ตาม ประมาณผลผลิตแร่ในจังหวัดชลบุรีมีแนวโน้มลดลงเรื่อยมา เนื่องจากปัญหาความไม่สมบูรณ์ของแหล่งแร่ ปัญหาการตลาด ตลอดจนปัญหาแหล่งแร่ที่เหลือมัก อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

5) แหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประกอบด้วย ชายหาด อุทยานแห่งชาติ และเขตสงวนตามธรรมชาติ นอกจากนี้ ปัจจัยทางภูมิอากาศแบบเขตร้อนที่มีสภาพ อากาศดีตลอดปี ประกอบกับความพร้อมและความอุดมสมบูรณ์ทางด้านอาหารที่พืชสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพที่ตั้งใกล้กับ

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.4	แสดง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	มาตราส่วน 5 10 กิโลเมตร
สัญลักษณ์		
	พื้นที่ป่าสงวน	<p>ภาควิชาทางศาสตร์และศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>

กรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวจึงเดินทางสะดวก นอกจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแล้ว จังหวัดชลบุรี ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอีกด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ พัทยา บางแสน สวนสัตว์เปิดเขาเขียว อ่างเก็บน้ำบางพระ เกาะสีชัง เกาะล้าน และวัดที่มีความสำคัญได้แก่ วัดญาณสังวราราม และวัดใหญ่อินทาราม เป็นต้น

3.2 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณูปโภค

การคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร

1) การคมนาคมขนส่ง

ก. ทางบก

การขนส่งทางบกของจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันประกอบด้วย การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางถนนสำหรับสินค้าเหลว และการขนส่งทางถนนหรือทางรถยนต์

- การขนส่งทางรถไฟ

การขนส่งทางรถไฟของจังหวัดชลบุรีอาศัยเส้นทางรถไฟสายตะวันออก โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ-ฉะเชิงเทรา-อำเภอศรีราชา เมื่อรัฐบาลมีโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม โดยให้มีการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ การสร้างนิคมอุตสาหกรรมท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและมาบตาพุด การรถไฟจึงได้ดำเนินการก่อสร้างทางรถไฟสายนี้ขึ้น เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าจากท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม โดยมีโครงการสร้างทางรถไฟ 3 สายคือ

1. ทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ

เป็นเส้นทางรถไฟเลียบชายฝั่งทะเลตะวันออก จากสถานีฉะเชิงเทรา ผ่านตัวจังหวัดชลบุรี อำเภอพานทอง อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง สู่ปลายทางบริเวณท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ระยะทางประมาณ 134 กิโลเมตร

2. ทางรถไฟสายศรีราชา-ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง

แยกจากทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ บริเวณสถานีศรีราชา มุ่งสู่นิคมอุตสาหกรรมท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ระยะทาง 9.3 กิโลเมตร

3. ทางรถไฟสายสัตหีบ-ท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด

แยกจากทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ที่สถานีเขาชีจรรย์ ผ่านนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และแยกเข้าสู่ท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด ระยะทาง 24.07 กิโลเมตร ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

นอกจากทางรถ 3 สายแล้ว ในปี 2536 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้วางจ้างบริษัทที่ปรึกษาทำการศึกษาดูความเป็นไปได้ในการสร้างทางรถไฟโดยสารความเร็วสูง (High speed rail rink) ที่ทางรถไฟสายตะวันออกจากหัวหมากไปจังหวัดฉะเชิงเทรา และในปีงบประมาณ 2537-2542 รัฐบาลจะลงทุนสร้างทางรถไฟรางคู่จากสถานีหัวหมากไปสถานีฉะเชิงเทรา เป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร ดังนั้น การขนส่งทางรถไฟจะสะดวกมากขึ้น และจะมีส่วนช่วยกระตุ้นกิจการค้าการท่องเที่ยว และการเงินในจังหวัดชลบุรี เมื่อมีความต้องการเพียงพอ โครงการทั้ง 2 จะขยายการบริการมายังชลบุรีแน่นอน ในปัจจุบันเส้นทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เนื่องจากเส้นทางรถไฟห่างจากชุมชนและขาดการพัฒนาถนนเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟและชุมชนอย่างทั่วถึง ประกอบกับการขนส่งทางรถไฟล่าช้า ในขณะที่การขนส่งทางถนนรวดเร็วกว่ามาก นอกจากนี้บริเวณสถานีรถไฟขาดการพัฒนาให้เป็นแหล่งธุรกิจ ทำให้ไม่ได้รับความนิยมจากชาวชลบุรี สำหรับเส้นทางศรีราชา-แหลมฉบังยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เนื่องจากการขนส่งสินค้าผ่านท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังยังมีน้อย และการขนส่งทางรถบรรทุกสะดวกกว่ามาก

- การขนส่งทางท่อ

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย(ปตท) ได้ร่วมลงทุนกับโรงกลั่นและบริษัทขายปลีกน้ำมันรถยนต์ สร้างระบบการขนส่งทางท่อขึ้น 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการขนส่งน้ำมันทางท่อจากอำเภอศรีราชาไปที่ชองนนทรีในกรุงเทพฯ โดยวางท่อตามทางรถไฟ

2. โครงการขนส่งน้ำมันทางท่อจากศรีราชา ผ่านลำลูกกา และสิ้นสุดที่สระบุรี โครงการนี้จะควบคุมระบบการขนส่งโดยระบบคอมพิวเตอร์ การขนส่งทางท่อจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มความปลอดภัยจากการขนส่ง นอกจากนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งทางบก และลดปัญหาการจราจรภายในจังหวัดชลบุรี และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย

- โครงการขนส่งทางถนนหรือทางรถยนต์

เป็นการคมนาคมซึ่งเป็นระบบการขนส่งที่สำคัญมากที่สุดของจังหวัดชลบุรีและจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงและกรมโยธาธิการ จังหวัดชลบุรีจะมีถนนที่สร้างเสร็จแล้วเป็นระยะทาง 759.12 กิโลเมตร ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินคิดเป็นระยะทาง 385.06 กิโลเมตร และเป็นทางหลวงจังหวัด 374.06 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดิน มีอยู่ทั้งสิ้น 6 สายได้แก่

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายแรกของภาคตะวันออก โดยผ่านอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบไปสู่จังหวัดระยอง มีระยะทางในจังหวัดชลบุรี 146.519 กิโลเมตร

2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 เป็นเส้นทางแยกจากเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอเมืองระยอง ใช้เชื่อมโยงระหว่างบริเวณอุตสาหกรรมหลักแหลมฉบัง เมืองพัทยาบริเวณอุตสาหกรรมแหลมฉบังมาตาพุด และเมืองระยอง มีระยะทางในจังหวัดชลบุรี 52 กิโลเมตร

3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 (สุขประยูร) เริ่มต้นจากอำเภอเมืองชลบุรีไปอำเภอพนสนิมคม และไปสิ้นสุดที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความยาวในเขตจังหวัดชลบุรี 22.320 กิโลเมตร

4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 (ทางยุทธศาสตร์) ผ่านจังหวัดชลบุรีในเขตอำเภอพนสนิมคม-อำเภอบ่อทอง-อำเภอบ้านบึง-อำเภอศรีราชา-อำเภอบางละมุง มาสิ้นสุดที่อำเภอสัตหีบรวมระยะทาง 62.621 กิโลเมตร

5. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 332 เริ่มจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอสัตหีบ ไปติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 และบรรจบกับทางหลวงหมายเลข 3 ในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง เป็นทางเลียบเมืองของชุมชนสัตหีบมีความยาว 13.00 กิโลเมตร

6. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นทางที่ตัดขึ้นเพื่อลดระยะทางไปสู่จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด เริ่มต้นจากอำเภอเมืองชลบุรี ผ่านอำเภอบ้านบึง-อำเภอหนองใหญ่ ไปสู่อำเภอแกลงจังหวัดระยอง มีระยะทาง 88.600 กิโลเมตร

ทางหลวงจังหวัด จำนวน 23 สายได้แก่

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3126 จากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 แยกเข้าทางสัตหีบ เป็นทางลาดยางตลอด มีระยะทาง 0.956 กิโลเมตร

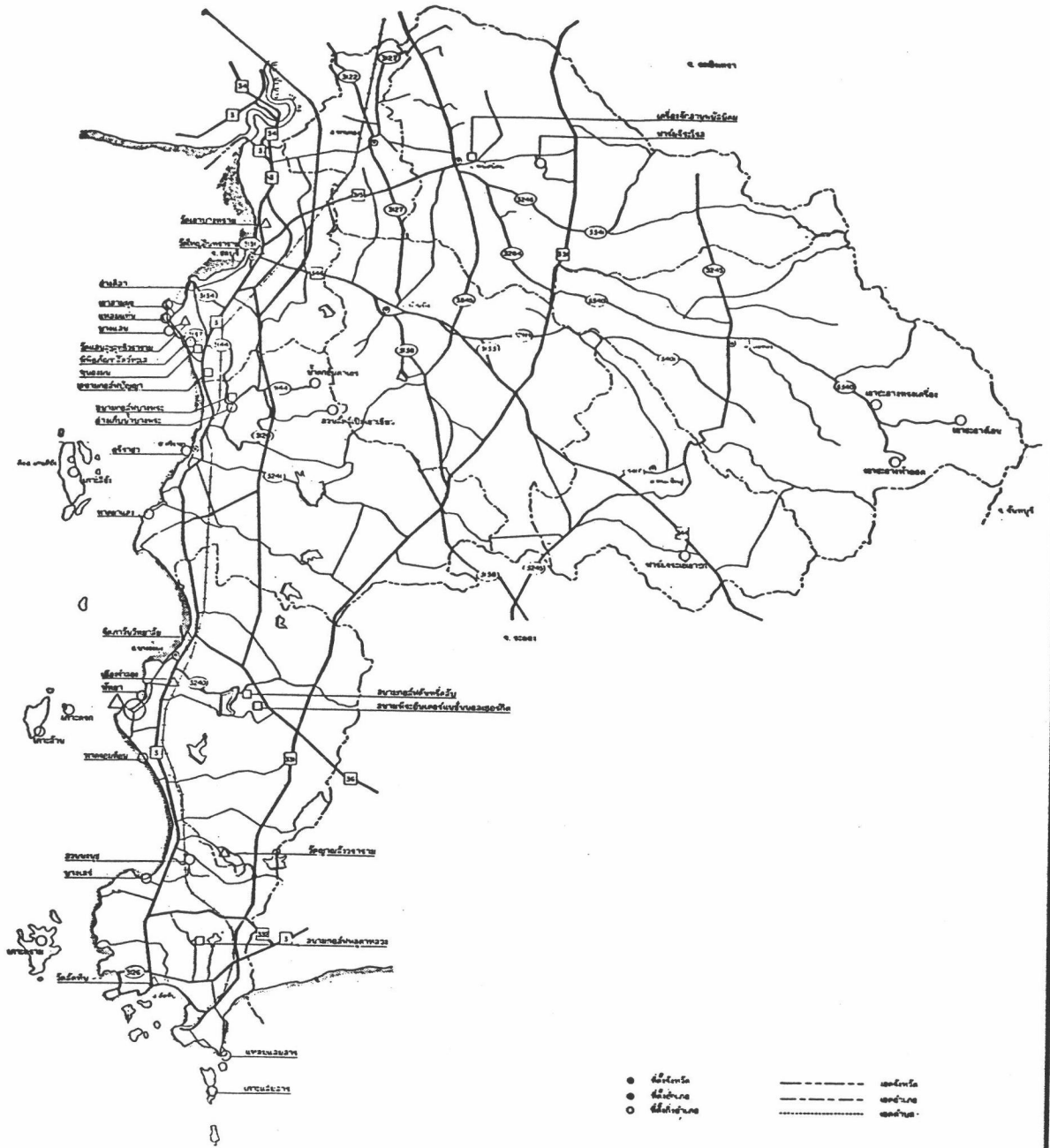
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3127 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 จากอำเภอบ้านฉาง-บ้านหัวไผ่ เป็นทางลาดยางตลอดสาย ระยะทางรวม 18.282 กิโลเมตร

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3129 ทางแยกเข้าบ่อน้ำร้อนศรีราชา

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3130 สุขุมวิท-บางปลาสร้อย เป็นทางลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 0.338 กิโลเมตร

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3131 เขตต่อเทศบาล-วัดเขาบางทราย ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 0.971 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3132 จากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 แยกเข้าอำเภอบางละมุง ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 1.831 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3133 แยกเส้นทางหมายเลข 344 อำเภอบ้านบึง-บ้านป่ายุบ ลาดยางตลอดสาย ความยาว 36.227 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 จากตำบลเสม็ด-อ่างศิลา-เขาสามมุข ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 9.120 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3135 นาเกลือ-พญาไต้ ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 9.060 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3136 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เข้าพญาไต้เหนือลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 1.982 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3137 บริเวณชายหาดบางแสน เป็นทางคอนกรีต ระยะทาง 2.865 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 อำเภอบ้านบึง-อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 79.130 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3144 ตำบลแสนสุข-อ่างเก็บน้ำบางพระ-เขาเขียว ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 10.800 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3240 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง-เขาไม้แก้ว ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 และมาบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 ลาดยางตลอดสายระยะทาง 17.000 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3241 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอศรีราชา-บ้านหนองค้อ มาบรรจบกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 24.600 กิโลเมตร
- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3245 จากอำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา-อำเภอพนัสนิคม-อำเภอหนองใหญ่ ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นทางลูกรัง ยกเว้นช่วงอำเภอหนองใหญ่-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นทางลาดยาง ระยะทาง 51.750 กิโลเมตร

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3246 อำเภอพนัสนิคม-ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข331 เป็นทางลาดยางตลอด ความยาว 14.500 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3284 แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3246 ถึงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นทางลาดยางตลอดสาย ความยาว 22.500 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3289 บ้านหนองซาก-เนินโมก-ลาดยางตลอดระยะทาง 6.633 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3321 อ่างเก็บน้ำชลประทานบางพระ น้ำตกชั้นตาเถร ทางลาดยางตลอดสายความยาว 6.315 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3340 แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3284 ที่บ้านหนองเสม็ด ไปตัดกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข331 ไปสิ้นสุดที่อำเภอบ่อทอง(อมพนม) เป็นทางลาดยางตลอดสาย จนถึงอำเภอบ่อทอง จากนั้นเป็นทางลูกรัง ระยะทาง 21.250 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3341 บ้านเกาะโพธิ์(ต.ท่าบุญมี)ตำเกาะจันทร์ เป็นทางลาดยางตลอดสายยาว 24.750 กิโลเมตร
 - ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3401 บ้านเนินโมก-บ้านทับร้าง เป็นทางลูกรัง ระยะทาง 13.20 กิโลเมตร
- รายละเอียดเส้นทางดังแสดงในแผนที่ที่ 3.5

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.5	แสดง เส้นทางในจังหวัดชลบุรี	มาตราส่วน 5 10 กิโลเมตร
สัญลักษณ์		

ข. ทางบก

เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีสภาพภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยต่อการขนส่งทางทะเล กล่าวคือ ด้านตะวันออกของจังหวัดเป็นชายฝั่งทะเลที่มีแนวยาวเป็นระยะทางหลายร้อยกิโลเมตร โดยบางแห่งเป็นชายหาดที่สวยงาม และบางแห่งเหมาะที่จะเป็นท่าเรือ ทำให้ชายฝั่งทะเลของจังหวัดมีท่าเทียบเรือประมงและท่าเทียบเรือสินค้า ทั้งที่เป็นท่าเทียบเรือของเอกชน และท่าเทียบเรือพาณิชย์สำหรับขนส่งสินค้าไปต่างประเทศและขนส่งสินค้าเลียบตามชายฝั่งทะเลตะวันออกเข้าสู่ท่าเรือกรุงเทพฯ

สำหรับท่าเรือที่สำคัญในเขตอำเภอศรีราชา ซึ่งเป็นท่าเรือของเอกชน ได้แก่ ท่าเรือขนส่งน้ำมันของบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทยออยล์ บริษัท เอสโซ่ และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยท่าเทียบเรือขนน้ำมันดิบ และท่าเทียบเรือน้ำมันกลั่นแล้ว ท่าเรือขนส่งมันสำปะหลัง และนอกจากนี้ยังมีท่าเทียบเรือผาแดงของบริษัทศรีราชาฮาเบอร์ เพื่อทำการขนส่งเหล็กเป็นสำคัญ

นอกจากนั้นทางจังหวัดชลบุรี ยังแสดงถึงความพร้อมในด้านการขนส่งทางน้ำ เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. บริเวณอำเภอศรีราชา อ่าวอุดม แหลมฉบัง และเกาะสีชัง เป็นสถานที่ที่สามารถรองรับจอดเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ เพื่อลำเลียงและขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็ก เข้าท่าเรือในกรุงเทพฯ

2. ท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ได้ยกฐานะเป็นท่าเรือพาณิชย์ แต่อยู่ในความดูแลของกองทัพเรือเพราะอยู่ในเขตทหารเรือ มีท่าเรือ 5 ท่า สามารถรองรับเรือขนส่งสินค้าขนาด 30,000 - 50,000 ตัน และมีทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา - สัตหีบ เชื่อมกับท่าเรือ

3. ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอศรีราชา ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 130 กิโลเมตรในบริเวณอุตสาหกรรมแหลมฉบังเพื่อรองรับเรือขนาดใหญ่ที่ขนส่งสินค้าแบบเทกองและแบบตู้ขนส่งสินค้ามี ท่าเทียบเรือ 4 ท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทยได้ลงนามสัญญาให้บริษัทโหวสก จำกัด และบริษัทไทยครอน จำกัด เป็นผู้บริหารท่าเทียบเรือที่ 3 และท่าเทียบเรือที่ 4 และให้บริษัทเอเวอร์กรีน (EVER GREEN) เข้าท่าเทียบเรือที่ 2 ส่วนท่าเทียบเรือที่ 1 ยังอยู่ภายใต้การบริหารงานของการท่าเรือแห่งประเทศไทย

4. ท่าเรือน้ำลึกเกาะสีชัง ยังอยู่ในระดับโครงการซึ่งดำเนินการโดยบริษัทสีซังทองเทอร์มินัล จำกัด บนเนื้อที่ 900 ไร่ อยู่ทางด้านใต้ของเกาะสีชัง ในโครงการด้านตะวันออกจะเป็นท่าเทียบเรือรองรับสินค้าขนาด 10,000 ตัน เรือสามารถเทียบท่าได้ครั้งละ 5 ลำ

ส่วนด้านตะวันตกจะเป็นท่าเทียบเรือบรรทุกสินค้าเหลว รองรับเรือสินค้าขนาด 240,000 ตัน นอกจากนี้ยังมีโรงงานของบริษัทสยามเคมี ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในอุตสาหกรรม และมีคลังน้ำมันขนาดบรรจุได้ถึงละ 100,000 บาร์เรล จำนวน 9 ถัง โครงการนี้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

ถ้าโครงการท่าเรือพาณิชย์ทั้งหมดสร้างเสร็จ และสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ จังหวัดชลบุรีจะมีศักยภาพสูงที่จะเป็นศูนย์กลางการส่งออกทางทะเลของประเทศ ไทย เพราะมีท่าเรือเกาะสีชัง สามารถเป็นท่าเรือน้ำลึกสำหรับรองรับการเทียบท่าของเรือขนาดใหญ่ที่ขนส่งสินค้าทั่วไปและขนส่งสินค้าเหลว ส่วนท่าเรือแหลมฉบังและสัตหีบสามารถเป็นท่าเรือน้ำลึกขนาดกลาง นอกจากนี้โครงข่ายการคมนาคมก็มีคุณภาพดีและเชื่อมต่อกับทุกภาคของประเทศโดยเฉพาะทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ค. ทางอากาศ

มีการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภา ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสัตหีบ และอยู่ในความดูแลของทหารเรือเพราะอยู่ในเขตของทหารเรือ ทำให้การเข้าออกสนามบินไม่สะดวก และใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ แต่สามารถให้บริการขนส่งทางอากาศแก่ประชาชนในจังหวัดชลบุรี เพราะอยู่ห่างจากเมืองพัทยาเพียง 45 กิโลเมตร และมีฐานะเป็นสนามบินพาณิชย์โดยมีสายการบิน Bangkok Airway เปิดบริการรับส่งผู้โดยสารไปยังกรุงเทพฯ และเกาะสมุย ทุกวันจันทร์ อังคาร ศุกร์ และเสาร์ โดยเที่ยวบินไปเกาะสมุยจะออกเวลา 8.30 น. อัตราค่าโดยสารคนละ 1,480 บาท/เที่ยว และเที่ยวบินไปกรุงเทพฯ จะออกเวลา 11.30 น. อัตราค่าโดยสารคนละ 900 บาท/เที่ยว

อย่างไรก็ตาม ได้มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในการเร่งพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาเป็นสนามบินพาณิชย์สมบูรณ์แบบโดยมีนโยบายที่จะแบ่งพื้นที่บริเวณสนามบินออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านทิศตะวันออก มีพื้นที่ 6,000 ไร่ จะถูกพัฒนาไปในเชิงพาณิชย์ ส่วนด้านทิศตะวันตกเป็นของกองทัพเรือ

ในอนาคตการขนส่งทางอากาศของจังหวัดชลบุรีจะสะดวกมากขึ้น เมื่อท่าอากาศยานนานาชาติ กรุงเทพฯ แห่งที่ 2 (สนามบินหนองงูเห่า) ตั้งอยู่ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอยู่ห่างจากจังหวัดชลบุรีประมาณ 35 - 40 กิโลเมตร และใช้เวลาเดินทางน้อยกว่าครึ่งชั่วโมง เมื่อทางด่วนพิเศษกรุงเทพฯ - ชลบุรี สร้างเสร็จ

โครงสร้างทั้งหมดนี้จะช่วยให้การขนส่งทางอากาศของจังหวัดชลบุรีสะดวกขึ้น และส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัดให้ขยายตัวในอัตราสูง

2) การสื่อสาร

จังหวัดชลบุรีมีที่ทำกาไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 20 แห่ง กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ สำหรับด้านโทรคมนาคมอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) และการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) โดย ทศท. รับผิดชอบระบบโทรศัพท์ในส่วนบริการสื่อสารข้อมูลระบบวิทยุ และระบบโทรศัพท์ทั่วไปภายในประเทศ ส่วน กสท. รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ นอกจากนั้นโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทศท. และ กสท.

ระบบโทรศัพท์ทั่วไปในจังหวัดชลบุรีประกอบด้วย ชุมสาย 36 แห่ง โดยอยู่ในอำเภอเมือง 4 แห่ง ศรีราชา 6 แห่ง บางแสน 3 แห่ง พนัสนิคม 3 แห่ง อำเภอดุสิต 4 แห่ง พัทยา 6 แห่ง นาจอมเทียน 3 แห่ง บ้านบึง 3 แห่ง และสัตหีบ 4 แห่ง ในจำนวน 36 แห่งนี้ เป็นชุมสายโทรศัพท์หลักอยู่ 9 แห่ง และชุมสายรองอยู่ 27 แห่ง จำนวนเลขหมายรวมทั้งสิ้น 83,736 เลขหมาย โดยมีผู้ใช้บริการรวมทั้งจังหวัดเท่ากับ 75,595 ราย จำนวนเลขหมาย กับจำนวนผู้ใช้ในแต่ละชุมสายแสดงในตาราง

สำหรับบริการตู้โทรศัพท์สาธารณะในจังหวัดชลบุรี มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 594 เครื่อง โดยแยกเป็นตู้โทรศัพท์สาธารณะประเภทใช้บัตร จำนวน 139 เครื่อง ตู้โทรศัพท์สาธารณะประเภททางไกล จำนวน 391 เครื่อง และตู้โทรศัพท์ที่บริการเฉพาะในท้องถิ่น 64 เครื่อง รวมเป็นแบบหยอดเหรียญทั้งหมด 455 เครื่อง ในจำนวนนี้สามารถใช้โทรทางไกลได้ 530 เครื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ 89.22 ของจำนวนโทรศัพท์สาธารณะทั้งหมดและพบว่าโทรศัพท์สาธารณะส่วนใหญ่จะกระจุกตัวในเขตอำเภอเมืองพัทยา และอำเภอศรีราชาดังแสดงในตารางที่ 3.2

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1) การไฟฟ้า

มีการไฟฟ้าส่วนภูมิภาครับผิดชอบในการจ่ายไฟฟ้าให้กับประชาชนในเขตอำเภอต่าง ๆ ยกเว้นการจ่ายไฟฟ้าในอำเภอสัตหีบซึ่งกองทัพเรือเป็นผู้รับผิดชอบ

จังหวัดชลบุรีมีสถานีจ่ายไฟฟ้าอยู่ 6 สถานี ได้แก่

ตารางที่ 3.2 แสดงชุมสายโทรศัพท์ จำนวนเลขหมายทั้งหมด และจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์
ในจังหวัดชลบุรี ปี 2537

ชุมสาย	จำนวนเลขหมายทั้งหมด (เลขหมาย)	จำนวนผู้ใช้ (ราย)	อัตราส่วนเลขหมาย ต่อผู้ใช้ 1 ราย
1. ชลบุรี	15,840	15,526	1.02
หนองตำลิ่ง	256	244	1.04
หนองไม้แดง	2,024	1,281	1.58
พานทอง	10,024	877	1.17
2. ศรีราชา	8,704	8,643	1.01
บางพระ	1,536	1,524	1.01
บ่อวิน	1,024	436	2.34
เกาะสีชัง	512	311	1.65
ปัญญารีสอร์ท	512	237	2.16
บ้านนาพร้าวน	512	351	1.46
3. บางแสน	4,352	4,338	1.01
หนองมน	3,072	2,996	1.03
อ่างศิลา	512	502	1.02
4. พนัสนิคม	3,024	3,021	1.00
บ่อทอง	512	508	1.00
ท่าบุญมี	768	766	1.00
5. อ่าวอุดม	1,536	1,536	1.00
แหลมฉบัง	1,536	689	2.23
แหลมฉบัง ซิตี	2,560	1,400	1.83
ห้วยเล็ก	1,536	1,536	1.00

ตารางที่ 3.2 แสดงชุมสายโทรศัพท์ จำนวนเลขหมายทั้งหมด และจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์
ในจังหวัดชลบุรี ปี 2537 (ต่อ)

ชุมสาย	จำนวนเลขหมายทั้งหมด (เลขหมาย)	จำนวนผู้ใช้ (ราย)	อัตราส่วนเลขหมาย ต่อผู้ใช้ 1 ราย
6. พัทยา	12,288	12,111	1.01
นาเกลือ	1,536	1,518	1.01
พัทยาเหนือ	1,536	1,087	1.41
พัทยาใต้	2,048	1,675	1.22
โรงโม่	768	763	1.01
หนองปรือ	896	509	1.76
7. นาจอมเทียน	2,048	2,035	1.01
แอมบาสเดอร์	1,536	342	4.49
ห้วยใหญ่	512	506	1.01
8. บ้านบึง	2,048	2,041	1.00
หนองใหญ่	512	372	1.37
หัวกุญแจ	512	511	1.00
9. สัตหีบ	3,072	1,960	1.04
บ้านอำเภอ	1,536	1,308	1.17
ช่องแสมสาร	512	477	1.07
คูตะเภา	1,024	658	1.56
รวมชุมสายทั้งหมด (36 ชุมสาย)	83,736	75,595	1.11

1. สถานีไฟฟ้าจังหวัดชลบุรี จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอเมืองสวนใหญ่ และอำเภอพานทอง
2. สถานีไฟฟ้าอำเภอพนัสนิคม จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอพนัสนิคม และอำเภอบ่อทอง
3. สถานีไฟฟ้าอำเภอศรีราชา จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอศรีราชา และอำเภอเกาะสีชัง
4. สถานีไฟฟ้าอำเภอบางละมุง จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอบางละมุง และเมืองพัทยา
5. สถานีไฟฟ้าบางแสน จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอเมืองบางแสน และบางแสน
6. สถานีไฟฟ้าบ้านบึง จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอบ้านบึง และอำเภอหนองใหญ่

นอกจากจะรับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย แล้วการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังมีโรงจักรดีเซลตั้งอยู่บนเกาะสีชัง และเกาะล้าน เพื่อเป็นแหล่งเสริมในการผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้า จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในจังหวัดชลบุรี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากตารางที่ 3.3 พบว่า จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 174,388 ราย ในปี 2535 เป็น 205,238 ราย ในปี 2537 และปริมาณไฟฟ้าที่ใช้เพิ่มจาก 1,545,740,849 กิโลวัตต์มาเป็น 2,233,184,722 กิโลวัตต์ ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 81.50 ของกระแสไฟฟ้าที่จ่ายไป จะใช้ไปในการดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรม รองลงมาเป็นการใช้ในบ้านที่อยู่อาศัย ประมาณร้อยละ 14.96 ในปี 2537 การใช้ไฟฟ้าเพื่อธุรกิจ และอุตสาหกรรม กล่าวคือ กิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีอัตราขยายตัวสูง คือ ร้อยละ 12.10 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 25.10 ในปี 2537 สัดส่วนของการใช้ไฟฟ้าดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3.3

2) การประปา

ในปัจจุบันระบบการประปาในจังหวัดชลบุรีหรืออยู่ในความรับผิดชอบหลายหน่วยงานด้วยกันได้แก่

- การประปาสุขาภิบาลหนองใหญ่ รับผิดชอบในการจ่ายน้ำให้แก่ อำเภอหนองใหญ่
- กองทัพเรือ รับผิดชอบในการจ่ายน้ำประปาให้แก่อำเภอสัตหีบ

ตารางที่ 3.3 แสดงการบริการกระแสไฟฟ้าในจังหวัดชลบุรี ปี 2537

สถานี	จำนวนหน่วย (กิโลวัตต์/ชั่วโมง)	จำนวนผู้ใช้ (ราย)	พื้นที่ให้บริการ
1. การไฟฟ้าจังหวัดชลบุรี	394,561,588	45,732	อำเภอเมืองส่วนใหญ่, อำเภอพานทอง
2. การไฟฟ้าอำเภอพนัสนิคม	109,507,026	28,097	อำเภอพนัสนิคม, อำเภอปอทอง
3. การไฟฟ้าอำเภอศรีราชา	851,840,668	39,490	อำเภอศรีราชา, อำเภอเกาะสีชัง
4. การไฟฟ้าอำเภอบางละมุง	528,477,015	55,318	อำเภอบางละมุง,เมืองพัทยา
5. การไฟฟ้าบางแสน	135,343,372	21,350	อำเภอเมืองส่วนน้อย, บางแสน
6. การไฟฟ้าอำเภอบ้านบึง	213,455,103	15,251	อำเภอบ้านบึง, อำเภอหนองใหญ่
รวม	2,233,184,772	205,238	

- อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ อ่างเก็บน้ำจืดจากน้ำฝน โดยรัฐบาลสร้างถึงเก็บน้ำทั้งหมด 46 ใบ ถ้าน้ำไม่พอใช้จะขอน้ำจากเรือบรรทุกน้ำจืดจากอ่างเก็บน้ำศรีราชา นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำจืดอื่น ๆ เช่น ในเขตพระราชวังโบราณ มีอ่างเก็บน้ำขนาดบรรจุ 90,000 ลูกบาศก์เมตร

- การประปาส่วนภูมิภาค รับผิดชอบในการจ่ายน้ำประปาให้แก่อำเภอที่เหลือของจังหวัดแต่เนื่องจากจังหวัดชลบุรี มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติน้อย ประกอบกับลักษณะทางธรณีวิทยาไม่เอื้ออำนวยต่อการกักเก็บน้ำใต้ดิน ดังนั้นแหล่งน้ำดิบเพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาจึงเป็นอ่างเก็บน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นส่วนใหญ่ เพื่อใช้กักเก็บน้ำฝน และน้ำไหลป่า ซึ่งแปรผันตามปริมาณน้ำฝนที่ตกลงสู่พื้นดิน

ที่ทำกาการประปาของการประปาส่วนภูมิภาคในจังหวัดชลบุรี มี 5 แห่ง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 แสดงการประปาภายใต้การดำเนินงานของการประปาส่วนภูมิภาค

การประปา	แหล่งน้ำ	กำลังผลิต (ลบ.ม./ชม.)	พื้นที่บริการ (โดยสังเขป)
ชลบุรี	อ่างเก็บน้ำบางพระ	2,000	อ.เมือง และบางแสน
บ้านบึง	ห้วยมะไฟ	40	อ.บ้านบึง
พนัสนิคม	ห้วยสาริกา	90	อ.พนัสนิคม อ.พานทอง อ.บ่อทอง
พัทยา - นาเกลือ	อ่างเก็บน้ำมาบประชัน	2,860	อ.บางละมุงและพัทยา
อ่าวอุดม (แหลมฉบัง)	อ่างเก็บน้ำหนองค้อ	300	อ.ศรีราชา อ่าวอุดม และแหลมฉบัง
	รวม	5,290	

ที่มา : กองประมวลข้อมูลและรายงาน ฝ่ายวิเคราะห์และติดตามผล การประปาส่วนภูมิภาค

ส่วนกำลังการผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคในจังหวัดชลบุรีทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 5,290 ลบ.ม./ชม. โดยการประปาพัทยา - นาเกลือ มีกำลังการผลิต 2,860 ลบ.ม./ชม. ซึ่งเป็นกำลังการผลิตสูงสุด รองลงมาได้แก่ การประปาชลบุรี และการ

ประปาอ่าวอุดม ถ้าการประปาทำการผลิตวันละ 24 ชม. ต่อวัน จะสามารถผลิตปริมาณน้ำได้ 46,340 ลบ.ม. ต่อปี ปริมาณน้ำที่ผลิตและปริมาณน้ำที่ขายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี 2534 การประปาส่วนภูมิภาคผลิตได้ 37,431,685 ลบ.ม. และขายไป 28,885,334 ลบ.ม. และในปี 2537 เพิ่มปริมาณการผลิตขึ้นเป็น 42,046,582 ลบ.ม. และขายไป 31,659,756 ลบ.ม. ส่วนจำนวนผู้บริโภคน้ำประปาเพิ่มขึ้นจาก 58,643 ราย ในปี 2534 มาเป็น 79,282 ราย ในปี 2537 แต่อัตราการบริโภคน้ำต่อคนต่อวันลดลงจาก 1.349 ลบ.ม.ต่อคนต่อวันในปี 2534 เหลือเพียง 1.094 ลบ.ม.ต่อคนต่อวันในปี 2537 (ดูตารางที่ 3.5 ถึง 3.7)

ตารางที่ 3.5 แสดงปริมาณการผลิต การใช้ และมูลค่าน้ำประปาจังหวัดชลบุรี ปี 2534 - 2537

ปี	ปริมาณน้ำ ที่ผลิต (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำ ขาย (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำ สูญเสีย (ลบ.ม.)	มูลค่าขาย (บาท)	จำนวนผู้ บริโภค (ราย)	อัตราการ บริโภค /คน/วัน
2534	37,431,685	28,885,334	8,546,351	212,470,000	58,643	1,349
2535	38,531,035	30,205,942	8,325,093	209,900,028	66,328	1,250
2536	NA	NA	NA	NA	NA	NA
2537	42,046,585	31,659,756	10,386,826	284,492,483	79,282	1,094

หมายเหตุ : NA - ไม่มีข้อมูล

ที่มา : การประปาเขต 1 ชลบุรี

ตารางที่ 3.6 แสดงกำลังผลิตและปริมาณการจ่ายน้ำของสำนักงานประปา ปี 2537

สำนักงาน ประปา	ปริมาณน้ำ ที่ผลิต (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำ ที่ขาย (ลบ.ม./ปี)	มูลค่าการ ขายน้ำ (บาท)	พื้นที่จ่ายน้ำ ทั้งหมด (ตร.กม.)	จำนวนผู้ ใช้น้ำ (ราย)	อัตราการ บริโภคน้ำ คน/ราย/วัน
ชลบุรี	23,965,130	16,657,286	130,829,562.25	102	46,443	0.983
พนัสนิคม	721,678	638,557	3,450,838.98	60	3,807	0.460
บ้านบึง	676,203	425,730	3,034,019.99	36	2,141	0.545
พัตยา - นาเกลือ	14,470,939	11,905,703	129,667,273.70	270	22,009	1.432
แหลมฉบัง	2,212,632	2,032,430	17,510,784.22	75	4,332	1.141
รวม	42,046,582	31,659,756	284,492,433.90	543	78,732	1.094

ตารางที่ 3.7 แสดงปริมาณการผลิต การใช้ และมูลค่าน้ำประปาจังหวัดชลบุรี 2537

ปริมาณน้ำ ผลิต (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำ ที่จ่าย (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำ ขาย (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำ สูญเสีย (ลบ.ม.)	มูลค่าจาก การขายน้ำ บาท	จำนวนผู้ใช้ น้ำบริโภค (ราย)	อัตราการ บริโภค คน/ราย/วัน
42,046,582	40,645,380	31,659,756	10,386,826	284,492,483.90	79,282	1.094

หมายเหตุ เฉพาะสำนักงานประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานประปาเขต 1 ชลบุรี

ข้อมูลด้านสังคม

1) การศึกษา

จังหวัดชลบุรีนับว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีความพร้อมในด้านการศึกษา เพราะมีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงอุดมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน ในปี 2537 จังหวัดชลบุรีมีสถาบันการศึกษาทั้งหมด 739 แห่ง และมีครู-อาจารย์ ทั้งหมด 20,331 คน สอนนักเรียนทั้งหมด 500,362 คน หรือทั้งจังหวัดมีนักเรียนต่อครูเป็นอัตราส่วน 24:1 ดังนั้นถือได้ว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีมาตรฐานการศึกษาดีกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพราะอัตราส่วนนักเรียนต่อครูต่ำกว่าอัตราส่วนของทุกจังหวัด

สำหรับระดับอาชีวศึกษา มีวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยสาธาณสุข วิทยาลัยเกษตรกรรมชลบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเอกชนหลายแห่งสอนทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. ส่วนระดับอุดมศึกษามีอยู่ 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีปทุม และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ

นอกจากการศึกษาในระบบแล้วจังหวัดชลบุรี ยังมีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อผลิตบุคลากรด้านช่างฝีมือ และความชำนาญของแรงงานเฉพาะด้าน นอกจากนี้ชลบุรียังมีสถาบันฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว ซึ่งจัดตั้งโดยสมาคมโรงแรมแห่งประเทศไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่สามารถผลิตบุคลากรสำหรับป้อนธุรกิจด้านท่องเที่ยว ตั้งอยู่บนถนนบางแสน สาย 2 ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

จะเห็นได้ว่าจังหวัดชลบุรี มีสถาบันศึกษาเพียงพอที่จะผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพสนองความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน และนอกจากนี้ยังมีแหล่งวิชาการอื่น ๆ อีก ได้แก่(ดูรายละเอียดในตารางที่ 3.8)

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	87	ศูนย์
ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง
ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ	7	แห่ง
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	146	แห่ง
ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์	20	ศูนย์

ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนสถานศึกษา นักเรียน และครูอาจารย์ จังหวัดชลบุรี ปี 2537

สังกัดและระดับการศึกษา	จำนวนสถานศึกษา (แห่ง)	ครู/อาจารย์ (คน)	นักเรียน/ นักศึกษา (คน)
1. กรมสามัญศึกษา			
- อนุบาล-ม.ต้น (โสตศึกษา)	1	37	354
- ม.ต้น (ระดับเดียว)	8	1,346	31,530
- ม.ต้น-ม.ปลาย	22	1,867	39,953
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ			
- อนุบาล-ประถมศึกษา	170	3,578	69,531
- เด็กเล็ก-ประถมศึกษา	88		59,974
- ประถมศึกษา	16	3,071	57,992
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน			
- อนุบาล (ระดับเดียวกัน)	28	761	19,455
- อนุบาล-ประถมศึกษา	45	1,910	49,845
- อนุบาล-ม.ต้น	9	2,154	24,923
- ประถมศึกษา	7	1,149	30,390
- ประถมศึกษา-ม.ต้น	4	1,393	35,858
- ประถมศึกษา-ม.ปลาย	-	-	-
- ปวช.	5	272	10,703
- ปวช.-ปวส.	4	386	13,572
- ปวส.	-	-	-
4. เทศบาลและเมืองพัทยา			
- เทศบาลเมืองชลบุรี	5	142	2,527
- เทศบาลเมืองพนัสนิคม	3	63	1,064
- เทศบาลตำบลศรีราชา	4	113	2,386
- เมืองพัทยา	10	317	7,305
5. กรมประชาสงเคราะห์			
- เด็กเล็ก-ประถมศึกษา	-	-	-

ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนสถานศึกษา นักเรียน และครูอาจารย์ จังหวัดชลบุรี ปี 2537 (ต่อ)

สังกัดและระดับการศึกษา	จำนวนสถาน ศึกษา (แห่ง)	ครู/อาจารย์ (คน)	นักเรียน/ นักศึกษา (คน)
6. ทบวงมหาวิทยาลัย			
- ร.ร.สาธิต (ประถมศึกษา-ม.ปลาย)	1	68	1,095
- วิทยาลัย-เอกชน (ปวส.-อนุปริญญา) ปริญญาตรี	-	-	-
- มหาวิทยาลัย-รัฐ (ปริญญาตรี-โท)	1	351	5,057
- มหาวิทยาลัย-เอกชน (ปริญญาตรี)	1	33	2,143
7. กรมพลศึกษา			
- อนุปริญญา-ปริญญาตรี	1	42	363
8. กรมอาชีวศึกษา			
- ปวช.-ปวส.	5	359	8,591
- หลักสูตรระยะสั้น	1	56	149
9. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา			
- ปริญญาตรี	1	76	1,108
10. กรมการศึกษานอกโรงเรียน			
- รร.ผู้ใหญ่สายสามัญ	212	652	20,044
- รร.ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ	-	-	-
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	87	135	4,450
รวม	739	20,331	500,362

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี

2) การสาธารณสุข

จังหวัดชลบุรีมีความพร้อมในด้านการสาธารณสุขมาก เนื่องจากมีสถานบริการสาธารณสุขเป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีทั้งสถานบริการสาธารณสุขของรัฐบาล และของเอกชน ซึ่งเมื่อคิดจำนวนสถานที่บริการสาธารณสุขแผนปัจจุบัน ซึ่งรวมทั้งร้านขายยาแล้วมีทั้งสิ้นประมาณ 823 แห่ง โดยเป็นของรัฐบาล 148 แห่ง เป็นของเอกชน 675 แห่ง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสัดส่วนของประชากรต่อบุคลากรด้านสาธารณสุขในทุกด้านของชลบุรีต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งผลมาตการประกันสังคมของภาครัฐบาลที่มีต่อโรงงานอุตสาหกรรมมีส่วนกระตุ้นให้โรงพยาบาลใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงมาตั้งสาขาเพื่อรับการประกันสังคมจากโรงงานในท้องถิ่น (ดูตารางที่ 3.9 และ 3.10 ประกอบ)

3.3 การตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน

การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดชลบุรีในระยะเริ่มแรกจะเกาะกลุ่มอยู่ตามพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล โดยมีชุมชนอยู่ตามชายฝั่งอ่าวไทยในอำเภอเมืองชลบุรี ศรีราชา และอำเภอบางละมุง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยทางด้านลักษณะภูมิประเทศและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตัดผ่านพื้นที่ตอนใน ความเจริญเติบโตของชุมชนในระยะต่อมาได้ขยายตัวตามถนนสุขุมวิทซึ่งเป็นเส้นทางหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบการขยายตัวของชุมชน จึงกระจายตามชายฝั่งทะเลหนาแน่นตามเส้นทางคมนาคมทางถนน (Ribbon Development)

ปัจจุบันนี้จังหวัดชลบุรีมีชุมชนเมืองรวมทั้งสิ้น 27 ชุมชน ประกอบด้วยเทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 4 แห่ง สุขาภิบาล 20 แห่ง และเมืองพัทยา

ลักษณะของชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดชลบุรีมีลักษณะการเกาะกลุ่มอยู่ตามที่ราบชายฝั่งทะเล มีชุมชนตามชายฝั่งทะเลในบริเวณอำเภอเมือง อำเภอ ศรีราชา และอำเภอบางละมุง โดยมีลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดและมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและเมื่อมีการก่อสร้างเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ทำให้มีการขยายตัวของชุมชน โดยกระจายตัวตามแนวชายฝั่งทะเล และหนาแน่นตามแนวเส้นทางคมนาคมหลักอื่น ๆ ได้แก่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 (ชลบุรี-ฉะเชิงเทรา) ในพื้นที่อำเภอพานทองและพนัสนิคมและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 (ชลบุรี-แกลง) ในพื้นที่อำเภอบ้านบึง นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งแล้วความต้องการพื้นที่เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร

ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนบุคลากรสาธารณสุขและจำนวนเตียงผู้ป่วย ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน
ปี 2537

ประเภทบุคลากร และเตียงผู้ป่วย	จำนวนบุคลากร-เตียง					จำนวน รวม (คน)	อัตราส่วน/ ประชากร
	กระทรวง สาธารณสุข	กระทรวง อื่น ๆ	รัฐ วิสาหกิจ	เทศบาล	เอกชน		
แพทย์	147	55	60	2	48	312	1 : 3,039
ทันตแพทย์	33	9	5	2	6	55	1 : 17,239
เภสัชกร	31	7	8	1	20	67	1 : 14,151
พยาบาลวิชาชีพ	580	358	294	14	69	1,315	1 : 721
พยาบาลเทคนิค	429	367	-	11	13	820	1 : 1,156
จ.พยาบาล	94	14	175	-	90	373	1 : 2,542
ผดุงครรภ์	111	1	3	-	13	128	1 : 7,407
จพง.อนามัย	190	-	-	9	-	199	1 : 4,765
ทันตภิบาล	30	-	-	4	-	34	1 : 27,887
อื่น ๆ	384	47	177	15	366	989	1 : 959
รวม (คน)	2,029	858	722	58	625	4,292	1 : 221
เตียงผู้ป่วย	1,157	531	500	-	423	2,611	1 : 363

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3.10 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุข ปี 2537

สถานบริการสาธารณสุข	2537
ราชการ	148
1. โรงพยาบาลศูนย์	1
2. โรงพยาบาลชุมชน - 30 เตียง	6
- 120 เตียง	1
3. โรงพยาบาลชุมชน - 10 เตียง	1
- 60 เตียง	2
4. สถานีอนามัย	109
5. สำนักงานผดุงครรภ์	-
6. หน่วยงานมาลาเรีย	1
7. ส่วนมาลาเรีย	4
8. สถานีรักษาพยาบาลทางวิทยุ	23
9. สถานบริการสาธารณสุขชุมชน	-
เอกชน	675
1. สถานพยาบาลมีเตียง	7
2. สถานพยาบาลไม่มีเตียง	-
- สาขาเวชกรรมชั้นหนึ่ง	188
- สาขาเวชกรรมชั้นสอง	-
- ทันตกรรมชั้นหนึ่ง	69
- เทคนิคการแพทย์	5
- สถานพยาบาลผดุงครรภ์	16
3. ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	125
4. ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ	180
5. ร้านขายยาแผนโบราณ	60
6. สถานที่ผลิตยาแผนโบราณ	14
7. ร้านขายยาบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์	11
รวม	823

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา รัฐได้กำหนดบทบาทจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่เมืองหลักของภาคตะวันออก ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญไปสู่พื้นภูมิภาค โดยกำหนดให้ชุมชนเมืองชลบุรีมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านบริหาร บริการ การพาณิชย์ การคมนาคมขนส่ง และอุตสาหกรรมบริการขนาดย่อม ในขณะที่เดียวกันก็กำหนดให้เมืองพัทยาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรม บริการและการท่องเที่ยว ดังนั้นระบบชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนจึงมีแนวโน้มการขยายตัวตามชายฝั่งทะเลมากขึ้น ทำให้แผนการพัฒนาของจังหวัดเน้นหนักไปในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล เป็นเหตุให้พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดศูนย์กลางในการพัฒนา ต้องพึ่งพาการบริการจากชุมชนในเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นหลัก

จากการศึกษาและวิเคราะห์ระบบชุมชนภายในจังหวัดชลบุรี พบว่าจัดลำดับชุมชนได้ 4 ลำดับดังนี้

1) ศูนย์กลางชุมชนอันดับที่ 1

เป็นศูนย์กลางชุมชนระดับภาค ประกอบด้วยชุมชน 2 แห่งคือ ชุมชนเมืองชลบุรีซึ่งรวมชุมชนสุขาภิบาลบางทราย สุขาภิบาลบ้านสวน และอีกชุมชนหนึ่งคือชุมชนท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและชุมชนสุขาภิบาลอ่าวอุดม โดยชุมชนอันดับที่ 1 นี้ทำหน้าที่เป็นเมืองหลักให้บริการแก่พื้นที่ภาคตะวันออก โดยมีบทบาทในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของภาคตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ส่วนหนึ่งและตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกส่วนหนึ่ง

ชุมชนเมืองชลบุรีทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ การพาณิชย์กรรมและบริการ การเงิน การธนาคาร ตลาดกลางเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง อุตสาหกรรมบริการและการบริการสังคมสำหรับชุมชนท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมเบาและการส่งออกทางทะเล

ชุมชนทั้งสองแห่งมีความเหมาะสม และความสำคัญที่จะพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภาคโดยเมืองชลบุรีมีความสำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะเติบโตกว่าชุมชนอื่นๆของภาคในอนาคต โดยเฉพาะด้านพาณิชย์กรรมและการบริการ อุตสาหกรรมบริการ ส่วนชุมชนท่าเรือแหลมฉบังนั้น ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการส่งออกทางทะเลแห่งใหม่แทนท่าเรือกรุงเทพซึ่งจะอึดตัวในการรับสินค้า ทั้งนี้เนื่องจากมีที่ตั้งในภูมิประเทศซึ่งเหมาะสมและอยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครและย่านอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดในเขตปริมณฑลโดยรอบกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางด้านโครง

สร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการติดต่อสื่อสาร แหล่งน้ำ แหล่งพลังงาน ที่สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกได้อีกมาก

2) ศูนย์กลางชุมชนอันดับที่ 2

เป็นศูนย์กลางชุมชนระดับจังหวัด ประกอบด้วยชุมชน 5 แห่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาล มีพื้นที่การให้บริการในเขตอำเภอที่ตั้งอยู่และพื้นที่อำเภอใกล้เคียงในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง มีพื้นที่ชุมชนรวมกัน 54.375 ตร.กม. ชุมชนเหล่านี้ได้แก่ เมืองพัทยา เทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลแสนสุข และเทศบาลตำบลบ้านบึง โดยแต่ละชุมชนมีหน้าที่และบทบาทดังนี้

ก) เมืองพัทยา เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับประเทศ และเป็นศูนย์กลาง พาณิชยกรรมและการบริการ ตลอดจนเป็นที่ตั้งของสำนักงานต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนซึ่งกระจายมาสู่ภาคตะวันออกและเกี่ยวเนื่องกับบริเวณอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึก เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านชายหาดและทะเลที่มีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วประเทศ ชุมชนนี้มีพื้นที่การให้บริการทั้งแก่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

ข) เมืองศรีราชา เป็นศูนย์กลางการพาณิชยกรรมและบริการตลาดกลาง การเกษตร การคมนาคมขนส่งระดับจังหวัดและการบริการทางสังคม โดยมีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางการบริการด้านต่างๆให้แก่ชุมชนและพื้นที่ในเขตอำเภอศรีราชาและอำเภอบางละมุง ในขณะที่ชุมชนท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังยังไม่เติบโตเต็มที่ และเน้นไปทางด้านอุตสาหกรรมและการส่งออกทางทะเล

ค) เมืองแสนสุข เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา พาณิชยกรรม บริการและการท่องเที่ยวของอนุภาคเป็นชุมชนซึ่งยกฐานะจากชุมชนลำดับที่ 3 ขึ้นมาเป็นลำดับที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากมีกิจกรรมทางการศึกษาเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นอันมากโดยเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยบูรพาและเป็นศูนย์กลางที่ให้บริการทางด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มบางแสนเขาเขียวบางพระอีกด้วย

ง) เมืองพนัสนิคม เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ยกลำดับจากชุมชนลำดับที่ 3 มาเป็นลำดับที่ 2 เพื่อเสริมระบบชุมชนให้สามารถให้บริการแก่พื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดได้อย่างทั่วถึง โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการ ตลอดจนเป็นตลาดกลางทางการเกษตรและเครื่องจักรกลของพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบในอำเภอเมืองพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ่อทองและพื้นที่บางส่วนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

จ) เมืองบ้านบึง เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและการบริการสังคม โดยยกลำดับจากศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 4 ขึ้นมาเป็น

ลำดับที่ 2 ทั้งนี้เพราะในบริเวณตอนกลางของจังหวัดชลบุรียังขาดชุมชนที่ให้บริการทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชุมชนในตอนกลางและทางด้านตะวันออกของจังหวัดต้องมาใช้บริการจากชุมชนเมืองพัทยาเพียงแห่งเดียว สำหรับเมืองบ้านบึงเป็นชุมชนที่อยู่ในรัศมีที่ใกล้ที่สุดจากชุมชนระดับรองลงมาและอยู่ในเขตอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ของพื้นที่ตอนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเส้นทางคมนาคมคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 และ 331 ผ่านไปเชื่อมโยงกับศูนย์กลางในพื้นที่ด้านตะวันออกได้อย่างสะดวก มีพื้นที่การให้บริการแก่อำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง บางส่วนของอำเภอศรีราชา และพื้นที่จังหวัดระยองที่อยู่ต่อเนื่องกับจังหวัดชลบุรี

3) ศูนย์กลางชุมชนอันดับที่ 3

เป็นศูนย์กลางชุมชนในระดับอำเภอซึ่งเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล ทำหน้าที่เป็นชุมชนขนาดกลางที่มีเขตการให้บริการในเขตอำเภอที่ตั้งอยู่ มีพื้นที่ชุมชนรวม 31,430 ตร.กม. ประกอบด้วยชุมชน 4 แห่งคือ ชุมชนเมืองสัตหีบ บางละมุง ท่าบุญมี และบางพระ มีบทบาทหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการให้แก่อำเภอที่ตั้งอยู่ดังนี้

ก) เมืองสัตหีบ เป็นศูนย์กลางการพาณิชยกรรมและบริการ ตลอดจนการบริการสังคมแก่พื้นที่อำเภอสัตหีบ และเขตฐานทัพเรือสัตหีบ และเป็นศูนย์กลางชุมชนในอันดับที่ 3 มาแต่เดิม

ข) เมืองบางละมุง เดิมเป็นศูนย์กลางอันดับที่ 4 แล้วยกฐานะให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในลำดับที่ 3 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่พักอาศัยของประชากรจากเขตอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ตลอดจนเป็นตลาดกลางทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรรมในอำเภอบางละมุงตอนบน

ค) เมืองท่าบุญมี เป็นศูนย์กลางที่ยกฐานะจากชุมชนอันดับที่ 5 ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางชุมชนอันดับที่ 3 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร และพาณิชยกรรมและบริการให้แก่พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบในอำเภอพนสนธิคม ค่ายทหารที่ตำบลเกาะจันทร์ และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ง) เมืองบางพระ เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและบริการ และการบริการสังคมโดยยกฐานะจากชุมชนอันดับที่ 4 มาเป็นชุมชนอันดับที่ 3 มีพื้นที่ให้บริการแก่อำเภอศรีราชาตอนบน

4) ศูนย์กลางชุมชนอันดับที่ 4

เป็นศูนย์กลางชุมชนในระดับศูนย์กลางชนบท ซึ่งมีบทบาทหลักเป็นตลาดกลางการเกษตร ทำหน้าที่เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีเขตการให้บริการในเฉพาะท้องถิ่นชุมชนตั้งอยู่ หรือพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ใกล้เคียงเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลและมีเนื้อที่รวม 47,260 ตร.กม.

ประกอบด้วยชุมชน 12 แห่งคือ ชุมชนสุขาภิบาลพานทอง หนองตำลิ่ง หัวกุญแจ หนองใหญ่ บ่อทอง หัวยใหญ่ และชุมชนสุขาภิบาลเกาะสีซัง ชุมชนทั้งหมดเป็นชุมชนเดิมอยู่แล้ว สำหรับชุมชนสุขาภิบาลอ่างศิลา สุขาภิบาลบางเสร์ ชุมชนตลาดทุ่งเพียว ชุมชนช่องแสมสาร เป็นชุมชนที่เสนอแนะเพิ่มขึ้นเป็นศูนย์กลางชุมชนใหม่เพื่อเสริมการบริการให้แก่พื้นที่ที่ยังขาดอยู่โดยพิจารณาจากชุมชนชนบทที่มีความหนาแน่นของบ้านเรือน และประชากรสูงพอสมควร มีย่านการค้าและสถานเอนกนันทนาการในชุมชน ซึ่งมีความสามารถให้บริการขั้นพื้นฐานได้และมีโครงการจะจัดตั้งเป็นสุขาภิบาลต่อไปในอนาคต

จากรูปแบบของระบบชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนดังกล่าวแล้ว ทำให้มีกิจกรรมเฉพาะตัวของแต่ละชุมชน ทำให้สามารถจำแนกชุมชนตามลักษณะของกิจกรรมได้เป็น 4 ประเภท คือ

- ก) ชุมชนที่มีลักษณะเป็นการเกษตรกรรม
 - ข) ชุมชนพาณิชยกรรม
 - ค) ชุมชนท่องเที่ยว
 - ง) ชุมชนอุตสาหกรรม
- ดูตารางที่ 3.11 และ 3.12 ประกอบ

3.4 ประชากร

ประชากรภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา จันทบุรี ระยอง ตราด ปราจีนบุรี นครนายก และสระแก้ว (ซึ่งยกฐานะเป็นจังหวัดเมื่อ 1 ธันวาคม 2536 โดยแยกออกมาจากจังหวัดปราจีนบุรี)

ในปี พ.ศ. 2537 ภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรเท่ากับ 3,860,129 คนโดยจังหวัดชลบุรีมีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ 962,401 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ของประชากรภาคตะวันออก รองลงมาได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทราที่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 605,318 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.7 ของประชากรภาคตะวันออก จังหวัดสระแก้ว 499,222 คน (ร้อยละ 12.9) จังหวัดระยอง 467,359 คน (ร้อยละ 12.1) จังหวัดจันทบุรี 464,155 คน (ร้อยละ 12.0) จังหวัดปราจีนบุรี 421,822 คน (ร้อยละ 10.9) จังหวัดนครนายก 234,764 คน (ร้อยละ 6.1) และจังหวัดตราดมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดของภาคคือมีจำนวนประชากร 205,077 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ของภาคตะวันออกตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.11 แสดงหน้าที่ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี

ประเภทชุมชน	ชุมชน	หน้าที่ของชุมชน
1. ชุมชนเมืองหลัก/ศูนย์กลางชุมชนอันดับ1	1.1 เทศบาลเมืองชลบุรี สุขาภิบาลบ้านสวน สุขาภิบาลบางทราย 1.2 สุขาภิบาลอ่าวอุดม และ ชุมชนท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง	เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลาง ของภาคมีขอบเขตการให้บริการ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งภาค
2. ชุมชนระดับจังหวัด/ศูนย์กลางชุมชนอันดับ2	2.1 เมืองพัทยา 2.2 เทศบาลตำบลศรีราชา 2.3 เทศบาลตำบลแสนสุข 2.4 เทศบาลเมืองพนัสนิคม 2.5 เทศบาลตำบลบ้านมิ่ง	เป็นชุมชนระดับขนาดกลางที่มีเขตการ ให้บริการในเขตอำเภอที่ตั้งอยู่และ พื้นที่อำเภอใกล้เคียง
3. ชุมชนระดับอำเภอ/ศูนย์กลางชุมชนอันดับ3	3.1 สุขาภิบาลสัตหีบ 3.2 สุขาภิบาลบางละมุง 3.3 สุขาภิบาลบางพระ	เป็นชุมชนระดับสุขาภิบาลที่ทำหน้าที่ เป็นชุมชนขนาดกลาง มีขอบเขตการ ให้บริการในเขตอำเภอที่ตั้งอยู่
4. ชุมชนระดับศูนย์กลาง/ศูนย์กลางชุมชนอันดับที่4	4.1 สุขาภิบาลพานทอง 4.2 สุขาภิบาลหนองคำลิ่ง 4.3 สุขาภิบาลหัวฤๅญแจ 4.4 สุขาภิบาลหนองใหญ่ 4.5 สุขาภิบาลป่อทอง 4.6 สุขาภิบาลห้วยใหญ่ 4.7 สุขาภิบาลเกาะสีชัง 4.8 สุขาภิบาลอ่างศิลา 4.9 สุขาภิบาลบางเสร่ 4.10 สุขาภิบาลหนองไผ่แก้ว 4.11 ชุมชนตลาดทุ่งเหียง 4.12 ชุมชนช่องแสมสาร 4.13 ชุมชนบึง 4.14 สุขาภิบาลคลองตำหรุ 4.15 สุขาภิบาลนาจอมเทียน 4.16 สุขาภิบาลเกาะจันทร์	เป็นตลาดทางการเกษตร หรือมี บทบาทหลักในการให้บริการขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่เป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่มีเขต การให้บริการเฉพาะท้องถิ่นที่ชุมชน ตั้งอยู่ หรือพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณ ใกล้เคียง

ที่มา: กรมการผังเมือง

อำเภอ/เทศบาล/เมือง/สุขาภิบาล	ลักษณะชุมชน
- อำเภอเมืองชลบุรี	
เทศบาลเมืองชลบุรี	พาณิชยกรรม
เทศบาลตำบลแสนสุข	ท่องเที่ยว
สุขาภิบาลบ้านสวน	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลบางทราย	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลอ่างศิลา	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลคลองตำหรุ	อุตสาหกรรม
- อำเภอศรีราชา	
เทศบาลตำบลศรีราชา	พาณิชยกรรม
เทศบาลตำบลแหลมฉบัง	อุตสาหกรรม
สุขาภิบาลบางพระ	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลอ่าวอุดม	อุตสาหกรรม
- อำเภอบางละมุง	
เมืองพัทยา	ท่องเที่ยว
สุขาภิบาลบางละมุง	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลห้วยใหญ่	พาณิชยกรรม
- อำเภอสัตหีบ	
สุขาภิบาลบางเสร่	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลสัตหีบ	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลนาจอมเทียน	ท่องเที่ยว
- อำเภอพานทอง	
สุขาภิบาลพานทอง	เกษตรกรรม
สุขาภิบาลหนองตำลิ่ง	พาณิชยกรรม
- อำเภอพนัสนิคม	
เทศบาลเมืองพนัสนิคม	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลท่าบุญมี	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลเกาะจันทร์	เกษตรกรรม
- อำเภอบ่อทอง	
สุขาภิบาลบ่อทอง	เกษตรกรรม
- อำเภอบ้านบึง	
เทศบาลตำบลบ้านบึง	พาณิชยกรรม
สุขาภิบาลหัวฤๅญแจ	เกษตรกรรม
สุขาภิบาลหนองไผ่แก้ว	เกษตรกรรม
- อำเภอหนองใหญ่	
สุขาภิบาลหนองใหญ่	เกษตรกรรม
- อำเภอเกาะสีชัง	
สุขาภิบาลเกาะสีชัง	เกษตรกรรม

ที่มา: กรมการผังเมือง

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากรในเขตเมืองและชนบทรายจังหวัดของภาคตะวันออก ปี พ.ศ. 2533 และปี พ.ศ. 2537

เขตปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2533			พ.ศ. 2537			ความหนาแน่นของประชากร ปีพ.ศ.2537 (คน/ตร.กม.)	อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)
		เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม		
ภาคตะวันออก	36500.50	426,247	3,221,784	3,648,031	529,056	3,331,073	3,860,129	106	1.45
		11.68	88.32	100	13.71	86.29	100		
ชลบุรี	4363.00	188,282	722,288	910,570	238,016	724,386	962,402	221	1.42
		20.68	79.32	100	24.73	75.27	100		
ฉะเชิงเทรา	5351.00	51,352	531,431	582,783	52,530	552,788	605,318	113	0.97
		8.81	91.19	100	8.68	91.32	100		
ระยอง	3550.00	61,765	392,085	453,850	85,059	372,300	467,359	132	0.74
		13.61	86.39	100	20.00	79.66	100		
จันทบุรี	6338.00	60,264	379,009	439,273	67,380	396,755	464,155	73	1.42
		13.72	86.28	100	14.52	85.48	100		
ปราจีนบุรี	4762.36	26,668	354,081	380,749	26,294	39,528	421,822	89	2.70
		7.00	93.00	100	6.23	93.77	100		
สระแก้ว	7195.14	15,385	439,285	454,670	17,311	481,911	499,222	69	2.45
		3.38	96.62	100	3.47	96.53	100		
นครนายก	2122.00	11,858	217,123	228,981	17,773	216,991	234,764	111	0.63
		5.18	94.82	100	7.57	92.43	100		
ตราด	2819.00	10,673	186,482	197,155	14,693	190,384	205,077	73	1.00
		5.41	94.59	100	7.16	92.84	100		

ก) การกระจายตัวและความหนาแน่นของประชากร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการศึกษาระบบชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีชุมชนกระจายตัวตามขอบของภาคออกเป็นลักษณะวงรอบโดยมีศูนย์กลางจำแนกตามลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ที่กล่าวคือ บริเวณชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของภาคมีชุมชนเกาะกลุ่มหนาแน่นโดยมีชลบุรีเป็นศูนย์กลางหลัก ระยะเวลาเป็นศูนย์กลางรอง ส่วนบริเวณเกษตรกรรมตอนบนคือจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลางหลัก นครนายก และปราจีนบุรีรวมทั้งสระแก้ว เป็นศูนย์กลางรอง ส่วนบริเวณตอนใต้คือจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดเป็นแหล่งอัญมณีที่สำคัญของประเทศ ส่วนบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของภาคซึ่งเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานน้อยยังไม่มีเศรษฐกิจหลักที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาศูนย์กลางของจังหวัดอยู่

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นแล้วพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหนาแน่นเฉลี่ย 106 คนต่อตารางกิโลเมตรและจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่กระจุกตัวหนาแน่นอยู่บริเวณด้านตะวันตกของภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายฝั่งทะเลตลอดแนวถนนสุขุมวิท จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดคือประมาณ 221 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่จังหวัดระยองมีความหนาแน่น 132 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความหนาแน่นประมาณ 113 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดของภาค ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และ 6 รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้กำหนดให้จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีสภาพความเป็นเมืองและศูนย์กลางทางพาณิชยกรรม การคมนาคม การศึกษาของจังหวัดและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเร่งด่วนในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางธุรกิจและอุตสาหกรรม

ข) การเปลี่ยนแปลงประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2537 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยร้อยละ 1.45 ต่อปี ซึ่งนับว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2531 นั้น การเปลี่ยนแปลงประชากรมีลักษณะที่ค่อนข้างสูงคือเฉลี่ยร้อยละ 2.85 ต่อปี และอัตราการเพิ่มมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 กล่าวคือประชากรมีอัตราการเพิ่มในอัตราที่ลดลงทั้งนี้เนื่องมาจากในช่วงปี พ.ศ. 2525-2529 อยู่ในช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือและกำหนดให้จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองหลักที่ต้องมีความเร่งด่วนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่นการจัดย่านนิคมอุตสาหกรรม จัดระบบระบายน้ำ ระบบประปา บริเวณพักอาศัย เป็นต้น และผลจากการพัฒนาตามนโยบายดังกล่าว

ทำให้มีการอพยพแรงงานเข้ามาทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือเกี่ยวกับงานก่อสร้าง และเมื่อพิจารณาในส่วนของนิคมอุตสาหกรรมในแต่ละแห่งเช่น นิคมอุตสาหกรรมบางปะกง แหลมฉบัง มาบตาพุด พบว่าการเข้ามาลงทุนของภาคเอกชนยังไม่เต็มที่จึงมีผลให้การขยายตัว ในระยะ 5 ปีหลังประชากรมีอัตราการเพิ่มในแนวโน้มที่ลดลงอยู่ในระดับต่ำ

ประชากรจังหวัดชลบุรี

ก) การขยายตัวและความหนาแน่นของประชากร

จังหวัดชลบุรีมีประชากรในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 962,402 คน ความหนาแน่น เฉลี่ย 221 คนต่อตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของประชากรจากการรวมตัวของ ประชากรเป็นชุมชนระดับอำเภอ จะเห็นได้ว่า อำเภอเมืองชลบุรีมีสัดส่วนจำนวนประชากรร้อยละ 23.6 ของประชากรของจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นอำเภอที่มีการกระจายตัวของประชากรมากที่สุด ทั้งนี้เพราะอำเภอเมืองชลบุรีเป็นบริเวณที่มีการรวมตัวของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็น แหล่งแรงงานที่สำคัญ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้า และบริการต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวม ของหน่วยราชการและสถาบันการศึกษา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้ประชากรเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในเขตอำเภอเมืองชลบุรีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่ข้างเคียง

กลุ่มที่ 1 ประชากรน้อยกว่า 10,000 คน ได้แก่ อำเภอเกาะสีชัง

กลุ่มที่ 2 ประชากรระหว่าง 10,001-50,000 คน ได้แก่ อำเภอพานทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง อำเภอดงกลาวตั้งอยู่ด้านในของจังหวัดชลบุรีที่ไม่ติดทะเล เป็นชุมชนที่มีเศรษฐกิจเน้นหนักด้านเกษตรกรรม

กลุ่มที่ 3 ประชากรระหว่าง 50,001-100,000 คน ได้แก่อำเภอบ้านบึง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนระดับเทศบาลตำบลตั้งอยู่ มีบทบาททางด้านอุตสาหกรรม

กลุ่มที่ 4 ประชากรระหว่าง 100,001-200,000 คน ได้แก่อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และอำเภอพนัสนิคม ได้แก่ชุมชนชายฝั่งทะเลและชุมชนศูนย์กลางบริเวณด้านตะวันออกของพื้นที่

กลุ่มที่ 5 ประชากรมากกว่า 250,000 คน ได้แก่อำเภอเมืองชลบุรี

จากการพิจารณาการกระจายตัวของประชากรในจังหวัดชลบุรีพบว่าในปี พ.ศ. 2527 จังหวัดชลบุรีมีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 168 คนต่อตารางกิโลเมตรและในปี พ.ศ. 2537 พบว่าความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 221 คนต่อตารางกิโลเมตร และเมื่อพิจารณารายอำเภอแล้วพบว่ามียังอำเภอหนองใหญ่และอำเภอบ่อทองเท่านั้นที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำกว่าความหนาแน่นเฉลี่ยทั้งจังหวัด

ดังนั้นเราสามารถจัดกลุ่มอำเภอต่างๆ ของจังหวัดชลบุรีตามความหนาแน่น เป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรมากกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอสัตหีบ โดยมีความหนาแน่นประชากรในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 952 และ 308 คนต่อตารางกิโลเมตร

กลุ่มที่ 2 อำเภอที่มีความหนาแน่นตั้งแต่ 201-300 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอเกาะสีชัง คือมีความหนาแน่นประชากรในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 208 256 255 295 และ 241 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

กลุ่มที่ 3 อำเภอที่มีความหนาแน่นตั้งแต่ 101-200 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอบ้านิง คือมีความหนาแน่นในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 129 คนต่อตารางกิโลเมตร

กลุ่มที่ 4 อำเภอที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า 100 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่อำเภอหนองใหญ่และอำเภอบ่อทอง โดยมีความหนาแน่นในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 52 และ 50 คนต่อตารางกิโลเมตรตามลำดับ

ดูตารางที่ 3.14 และ แผนที่ที่ 3.6 ประกอบ

ข) การเปลี่ยนแปลงประชากรจังหวัดชลบุรี

ในช่วงปี พ.ศ. 2490 - 2503 ช่วงปี พ.ศ. 2503 - 2513 และช่วงปี พ.ศ.2515 - 2536 พบว่า การเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดชลบุรีมีแนวโน้มการเพิ่มของประชากรในอัตราที่ลดลง กล่าวคือในช่วง พ.ศ. 2490 - 2503 มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 6.6 ต่อปี ในช่วง พ.ศ. 2503 - 2513 มีอัตราการเพิ่มลดลงเหลือร้อยละ 3.8 ต่อปี และในช่วง พ.ศ. 2515 - 2526 มีอัตราการเพิ่มลดลงเหลือร้อยละ 2.29 ต่อปี และเมื่อพิจารณาในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาคือ พ.ศ. 2533 - 2537 จะพบว่าอัตราการเพิ่มลดลงเหลือร้อยละ 1.45 ต่อปี

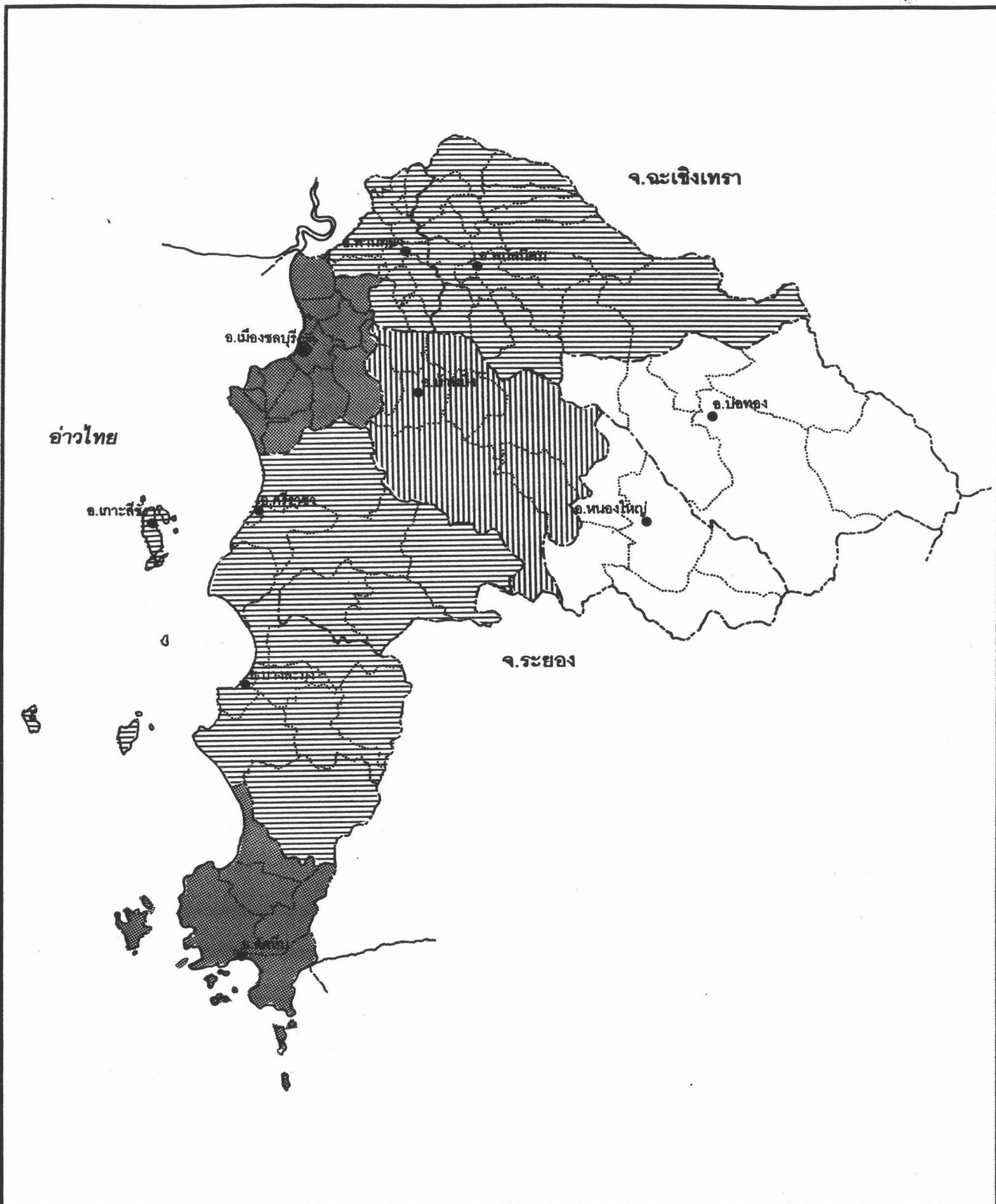
3.5 ภาวะทางด้านเศรษฐกิจ

ภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ ทั้งนี้จากตารางผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี พบว่าในปี 2535 มีมูลค่า 134,989 ล้านบาท เป็น 154,083 ล้านบาท ในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 14.1 ภาคเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสูงสุด ได้แก่ ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard Project) ที่เป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชลบุรีเป็นจำนวนมากเป็นผลให้มูลค่าเพิ่มของภาคก่อสร้าง คำส่ง และคำปลีก คมนาคมขนส่ง และธนาคารประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ จากตารางที่ 3.15 พบว่าสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรม

ตารางที่ 3.14 แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอในจังหวัดชลบุรี ปีพ.ศ. 2537

เขตปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากรปี 2537 (คน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/ตร.กม.)	สัดส่วนต่อจังหวัด (ร้อยละ)
จังหวัดชลบุรี	4,363.000	962,402	221	100.00
อำเภอเมือง	238.791	227,346	952	23.62
อำเภอนันทนิกม	699.702	145,333	208	15.10
อำเภอบ้านบึง	173.037	44,320	256	4.61
อำเภอศรีราชา	646.334	83,121	129	8.64
อำเภอศรีราชา	616.434	157,024	255	16.32
อำเภอบางละมุง	469.021	138,394	295	14.38
อำเภอสัตหีบ	333.422	102,831	308	10.68
อำเภอหนองใหญ่	397.476	20,489	52	2.13
อำเภอบ่อทอง	781.544	39,251	50	4.08
อำเภอเกาะสีชัง	17.239	4,293	249	0.45

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านการค้าและบริการ
เขตเทศบาลเมืองชลบุรีและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

แผนที่ที่ 3.6	แสดง ความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ	มาตราส่วน	5 10 กิโลเมตร
สัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> น้อยกว่า 100 คนต่อตารางกิโลเมตร 101 - 200 คนต่อตารางกิโลเมตร 201 - 300 คนต่อตารางกิโลเมตร มากกว่า 300 คนต่อตารางกิโลเมตร 		
		<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	

ลดลงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับปี 2535 ในทางตรงกันข้ามอัตราส่วนของภาคบริการ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทำนองเดียวกันบทบาทของภาคเกษตร มีแนวโน้มที่จะเป็นภาคเศรษฐกิจ ที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถเรียงลำดับความสำคัญได้ดังต่อไปนี้ ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ภาคเกษตร ภาคก่อสร้าง และภาคค้าส่งและค้าปลีก

ก) ภาคอุตสาหกรรม

จังหวัดชลบุรีถือได้ว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมมากเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดสมุทรปราการ และมีโรงงานขนาดใหญ่ เช่น โรงกลั่นน้ำมัน โรงงานประกอบรถยนต์ โรงงานผลิตชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดชลบุรี ยังมีนิคมอุตสาหกรรมอยู่อีก 6 แห่ง ดังนั้น แรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นอาชีพที่สำคัญของคนชลบุรี นอกจากนี้ยังมีชาวต่างชาติเป็นแรงงานด้านผู้เชี่ยวชาญวิศวกร ประจำอยู่ตามโรงงานอีกเป็นจำนวนมาก จากผลที่มีการประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ แรงงานจำนวนมากที่ทำงานอยู่ในโรงงานมีอำนาจซื้อสูงทำให้ปริมาณเงินทุนหมุนเวียนไปสู่ระบบธุรกิจอื่น ๆ

จากตารางที่ 3.16 แสดงให้เห็นว่าการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในปี 2535 ร้อยละ 44.91 และในปี 2536 ร้อยละ 42.48

ข) ภาคบริการ

ภาคบริการของจังหวัดชลบุรี เป็นภาคที่มีบทบาทมากรองจากภาคอุตสาหกรรมรายได้ที่สำคัญประกอบด้วย ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สันทนาการ การศึกษา สาธารณสุข และผู้ให้บริการในครัวเรือน มูลค่าเพิ่มของภาคบริการของจังหวัดชลบุรี มีสัดส่วนเพิ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ขยายตัวเร็วกว่าทุกจังหวัดในปี 2535 ขยายตัวร้อยละ 25.87 แต่ในปี 2536 ขยายตัวร้อยละ 28.85

ค) ภาคก่อสร้างและภาคค้าส่งและค้าปลีก

ภาคก่อสร้างและภาคค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งมีอัตราส่วนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจรองลงมาในปี 2536 ก่อสร้างร้อยละ 6.64 และค้าส่งกับค้าปลีกร้อยละ 6.54 การเกษตรร้อยละ 4.19 คมนาคมและขนส่งร้อยละ 3.35 และธนาคารประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ ร้อยละ 3.29 ดังนั้นจะเห็นว่าจังหวัดชลบุรี มีความสามารถในการผลิตของทุกภาค

ตารางที่ 3.15 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี จำแนกตามสาขาการผลิตปี 2532 - 2536

หน่วย : พันบาท

สาขาการผลิต	2532	2533	2534	2535	2536
1. การเกษตร	6,803,338	7,450,441	7,675,775	6,906,405	6,455,599
- กสิกรรม	2,719,960	3,029,637	2,930,716	2,629,510	2,167,445
- ปศุสัตว์	1,593,709	1,822,537	1,924,084	1,379,246	1,258,492
- ประมง	1,869,245	1,949,233	2,712,117	2,233,373	2,371,186
- ป่าไม้	22,578	2,337	0	191	0
- บริการทางเกษตร	291,666	281,695	261,589	258,009	228,990
- การแปรรูปสินค้าเกษตร อย่างง่าย	306,108	365,002	387,269	406,076	429,486
2.เหมืองแร่และการย่อยหิน	168,170	219,533	270,308	282,249	346,525
3. อุตสาหกรรม	28,575,311	34,687,712	52,634,444	60,624,202	65,446,958
4. ก่อสร้าง	5,954,377	6,525,418	8,893,797	9,250,651	10,233,326
5. ไฟฟ้าและประปา	1,191,675	1,354,481	1,634,101	2,042,004	2,506,468
6. คมนาคมและขนส่ง	3,690,782	3,947,210	4,387,494	3,733,899	5,154,896
7. คำส่งและค้าปลีก	6,167,624	7,136,598	8,027,093	8,914,172	10,074,929
8. ธนาคาร ประกันภัย และ อสังหาริมทรัพย์	2,365,595	3,118,947	2,930,444	3,583,787	5,074,533
9. ที่อยู่อาศัย	1,219,295	1,401,520	1,636,875	1,912,395	2,056,399
10. บริหารราชการและป้องกัน ประเทศ	1,683,541	2,006,657	2,261,356	2,813,379	2,276,724
11. บริการ	23,171,059	32,202,238	37,596,915	34,926,541	44,457,461
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม	80,998,727	100,050,756	127,948,602	134,989,684	154,083,818
รายได้ต่อหัว (บาท)	94,735	116,068	145,727	150,490	168,214
ประชากร (1,000 คน)	855	862	878	897	916
อัตราเติบโต (%)	29.7	23.5	27.9	5.5	14.1

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.16 แสดงร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี ปี 2532 - 2536

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	2532	2533	2534	2535	2536
1. การเกษตร	8.40	7.45	6.00	5.12	4.19
2.เหมืองแร่และการย่อยหิน	0.20	0.22	0.21	0.21	0.22
3. อุตสาหกรรม	35.28	34.67	41.14	44.91	42.48
4. ก่อสร้าง	7.35	6.53	6.95	6.85	6.64
5. ไฟฟ้าและประปา	1.47	1.36	1.28	1.51	1.63
6. คมนาคมและขนส่ง	4.56	3.95	3.41	2.77	3.35
7. คำสั่งและค้าปลีก	7.63	70.14	6.27	6.60	6.54
8. ธนาคาร ประกันภัย และ อสังหาริมทรัพย์	2.92	3.12	2.29	2.66	3.29
9. ที่อยู่อาศัย	1.50	1.40	1.28	1.42	1.33
10. บริหารราชการและป้องกัน ประเทศ	2.08	2.01	1.78	2.08	1.47
11. บริการ	28.61	32.19	29.39	25.87	28.85
ยอดรวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เศรษฐกิจสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ยกเว้น สมุทรปราการ และกรุงเทพฯ และในอนาคตจังหวัดชลบุรีสามารถเป็นศูนย์กลางของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกได้

ง) ภาคการเกษตร

ภาคการเกษตรของจังหวัดชลบุรี เป็นภาคที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี แต่อัตราการขยายตัวลดลงเรื่อย ๆ จากตารางที่ 3.16 จะพบว่าในปี 2532 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 8.40 ในปี 2536 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 4.19 ซึ่งลดลงเป็น 2 เท่า สืบเนื่องมาจากพื้นที่เพาะปลูกพืชบางชนิดลดลง เพราะราคาของผลผลิตไม่มีเสถียรภาพ ประกอบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีอัตราการขยายตัวสูง ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรบางรายขายพื้นที่เกษตรไป จังหวัด ชลบุรีมีศักยภาพในการเพาะปลูกสูง เมื่อพิจารณาจากผลผลิตต่อไร่ของพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง มะพร้าว ยางพารา ไม้ผล เช่น มะม่วง ขนุน สับปะรด ยกเว้นข้าว มีแนวโน้มลดลง

ดังนั้นจังหวัดชลบุรีมีผลผลิตมูลค่าเพิ่มในราคาเกษตร ถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูง ซึ่งเป็นรายได้จากการทำฟาร์มของตนเอง แต่อย่างไรก็ดีจังหวัดชลบุรียังคงมีปัญหการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องแก้ไขโดยเพิ่มรายได้ของภาคเกษตรด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตร และหาแหล่งรายได้เสริมให้แก่เกษตรกรในชนบท

การพาณิชย์กรรมและการบริการ

(1) การพาณิชย์

จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในเชิงธุรกิจการค้าโดยมีท่าเรือแหลมฉบังและท่าเรือเกาะสีชังเป็นท่าสมัยใหม่ของประเทศ และพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติควบคู่กับศูนย์พาณิชย์ธุรกิจการค้า ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard โดยสถานประกอบการที่จดทะเบียนในปี 2537 มีจำนวน 1,489 ราย แยกเป็นร้านค้าเอกชนจดทะเบียนพาณิชย์ 555 ราย (เฉพาะเขตอำเภอเมืองชลบุรี) บริษัทจำกัด 597 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 337 ราย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบสถิติในปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการขยายตัวเพิ่มขึ้น รายละเอียดจากตารางที่ 3.17 และตารางที่ 3.18

ตารางที่ 3.17 แสดงจำนวนผู้จดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าปี 2534 - 2537

ประเภทพาณิชย์กิจ	2534	2535	2536	2537
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	14	12	12	12
ห้างหุ้นส่วนจำกัด	1,720	1,977	2,239	2,539
บริษัทจำกัด	2,575	3,063	3,516	4,060
ร้านค้าเอกชนที่จดทะเบียนพาณิชย์	10,805	11,119	11,400	11,875
รวม	15,114	16,171	17,167	18,486

หมายเหตุ : ทะเบียนพาณิชย์เฉพาะเขตอำเภอเมืองชลบุรี

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี

(2) การบริการ

หากพิจารณาตามประเภทธุรกิจการค้าจะเห็นว่าธุรกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับสูง ได้แก่ สาขาบริการ เช่น การรับจ้างต่าง ๆ รวมทั้งการโรงแรมและภัตตาคารด้วย ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะเมืองพัทยา ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับนานาชาติ จึงทำให้ธุรกิจด้านการบริการและการโรงแรมมีการขยายตัวอย่างมากในจังหวัดชลบุรีมีประเภทธุรกิจการค้าและบริการต่าง ๆ เช่น โรงแรมและภัตตาคาร การขายของ โรงสี โรงเลื่อย การขายหลักทรัพย์ การรับจ้างทำของ รับจ้างแต่งผม การให้เช่าทรัพย์สิน การขนส่งและการค้าอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

ตารางที่ 3.18 แสดงจำนวนผู้จดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าของแต่ละปีเปรียบเทียบ
(ปี 2534 - 2537)

ปี	ทะเบียนพาณิชย์เฉพาะอ.เมือง		บริษัทจำกัด		ห้างหุ้นส่วนจำกัด		ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	
	รับจด	จดเลิก	รับจด	จดเลิก	รับจด	จดเลิก	รับจด	จดเลิก
2534	237	87	440	33	181	47	-	1
2535	405	91	533	45	310	53	-	2
2536	365	84	508	55	297	35	-	-
2537	555	80	597	53	337	37	-	-

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี